

“Skoj med rytm och rörelse”

- Utveckling av ett rytm- och rörelseprogram för barn i åldern 1-3 år

Linda Ansa

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	2618
Författare:	Linda Ansa
Arbetets namn:	”Skoj med rytm och rörelse” – Utveckling av ett rytm- och rörelseprogram för barn i åldern 1-3 år
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas
Uppdragsgivare:	Daghemmet Viktoria
<p>Sammandrag:</p> <p>Detta examensarbete handlar om att utveckla ett rytm- och rörelseprogram för 1-3-åriga barn. Syftet var att med hjälp av att göra en litteraturgenomgång utveckla programmet ”Skoj med rytm och rörelse” – ett rytm- och rörelseprogram för barn i åldern 1-3 år. Forskningsfrågorna som ställdes var: 1. Vilka ramar måste man arbeta inom när man gör rytm- och rörelseprogram åt 1-3-åriga daghemsbarn? 2. Hurdana ramar skapar programutvecklaren själv genom sina egna val? 3. Hur utvecklar man ett program som tar hänsyn till alla dessa ramar och som stöder barnet i utvecklingen samt upplevs som roligt för barnen?</p> <p>Examensarbetet består av en litteraturgenomgång för att hitta ett underlag för att kunna utveckla ett ändamålsenligt rytm- och rörelseprogram. Resultatet styrdes av två huvudrubriker 1) ramar som jag själv inte kunde påverka och upplevde som begränsningar 2) ramar som jag själv kunde påverka och ville tillföra programmet. Dessutom krävs att planeringen görs utförligt för att skapa en helhet som tar hänsyn till de ställda ramarna men samtidigt är ändamålsenlig för barnen.</p> <p>Med hjälp av den teoretiska grunden av litteraturgenomgången har jag utvecklat programmet ”Skoj med rytm och rörelse”. Programmet är planerat för en daghemsgrupp med 13 barn i åldern 1-3. Ett sekundärt syfte med arbetet är att någon annan i framtiden skall kunna utnyttja programmet för sin egen, motsvarande, daghemsgrupp.</p>	
Nyckelord:	Rytm och rörelse, daghem, programutveckling, utveckling vid 1-3 år, lek, sociokulturell inspiration, estetik, planering
Sidantal:	53
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	2618
Author:	Linda Ansa
Title:	"Fun with rhythm and movement" – Development of a rhythm- and movementprogram for children aged 1-3
Supervisor (Arcada):	Carina Kiukas
Commissioned by:	Daghemmet Viktoria
<p>Abstract:</p> <p>This thesis paper describes the development of a rhythm- and movementprogram for children aged 1-3. The purpose was to develop the program, "Fun with rhythm and movement", using a literature review. My research questions were the following: 1. What are the frames you have to work in, when developing a rhythm- and movementprogram for children aged 1-3? 2. What kind of frames does the program developer create with her own choices? 3. How can you develop a program that take all these frames into consideration while supporting the child's development and is still experienced fun?</p> <p>The thesis paper incorporates a literature review into finding a foundation for an appropriate rhythm- and movementprogram. The results consist of two main frames: 1) frames that can not be influenced, and thus, may be considered as limitations, and 2) frames that can be influenced, and therefore, can be taken into consideration for the program. In order to reach a complete picture, the planning process should involve serious attention to details. The set frames have to be taken into consideration. Yet, the program has to be suitable for children.</p> <p>With theoretical support of the literature review, "Fun with rhythm and movement" was developed. The program is planned for a day-care group consisting of thirteen children aged 1-3. The author hopes that this program can be utilized for another similar day-care group in the future.</p>	
Keywords:	rhythm and movement, day-care, program development, sociocultural animation, esthetics, play, development at the age of 1-3, planning
Number of pages:	53
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH AVGRÄNSNINGAR	6
1.3 ARBETETS ART OCH UPPBYGGNAD.....	7
2 TEORETISK RAM	10
2.1 SMÅBARNFOSTRAN I FINLAND	11
2.2 BARNTRÄDGÅRDSLÄRARENS ROLL OCH ANSVAR INOM PLANERAD VERKSAMHET	11
2.3 LEK I SMÅBARNFOSTRAN	12
2.4 BARNETS UTVECKLING I ÅLDERN 1-3.....	14
2.5 TEORIER OM RYTM- OCH RÖRELSEKONST	20
2.6 ESTETISK FOSTRAN – ”VETENSKAP OM DET SKÖNA”	23
2.7 ESTETISK SYN PÅ RYTM- OCH RÖRELSEKONST.....	24
2.8 SOCIOKULTURELL INSPIRATION	26
2.9 SAMMANFATTNING.....	29
3 PLANERING	31
3.1 PLANERING AV VERKSAMHET OCH PROGRAM.....	31
3.2 SOCIALPEDAGOGISKA ARBETSREDSKAP I PLANERINGEN.....	33
3.2.1 Sociokulturell inspiration som verktyg inom ledd verksamhet.....	33
3.2.2 Madsens bildningsblomma i planeringen för att utvecklas som pedagog.....	36
3.3 SAMMANFATTNING.....	39
4 PROGRAM: ”SKOJ MED RYTM OCH RÖRELSE”	40
5 PROCESSBESKRIVNING	44
6 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	48
KÄLLOR.....	50
BILAGA 1 Skoj med rytm och rörelse	

1 INLEDNING

De program daghemmen idag kan erbjuda daghemsbarnen är begränsade. Programutbudet begränsas främst av resurser men också av till exempel lagstiftning. Det är inte tillåtet att göra vad som helst med daghemsbarnen men framförallt är det inte heller möjligt. I brist på resurser är det inte möjligt för daghemmen att erbjuda barnen så mycket annat än den vardagliga rutinen och allt som hör till den. Daghemmets personal har inte tid, inte råd och eventuellt inte heller alltid kunskap att producera specialprogram åt barnen. Om daghemmen vill erbjuda daghemsbarnen någonting avvikande måste de ”köpa” programmet av någon utomstående. Ibland kan föräldraföreningar eller fonder stå för kostnaderna, ibland uppstår inga kostnader men resurserna måste ändå komma från annat håll än inifrån daghemmet. För att hitta någonting som passar just ett specifikt daghem gäller det för daghemmen att ha goda kontakter och hålla öronen öppna för alla möjligheter.

1.1 Bakgrund

Redan under våren 2009 började tanken om ett eget program för gruppen Pandorna på Daghemmet Viktoria gro. Pandorna är idag en grupp på 13 barn i åldern 1-3 år. Daghemmet Viktoria hade fått höra om ett rytm- och rörelseprogram, som skulle arrangeras av Luckan i Helsingfors, och tyckte att temat för programmet lät intressant. Men Luckans program hade i detta skede inte alls ännu inletts och Luckans program krävde förstås att Pandorna skulle ta sig till Luckan för att delta i programmet. Under ett föräldramöte berättade personalen för daghemsbarnens föräldrar att daghemmet gärna skulle arrangera ett helt eget program med motsvarande tema åt Pandorna. En av dessa föräldrar, som känner till mig och min bakgrund, rekommenderade att daghemmet skulle kontakta mig. Slutligen anlidade daghemmet mig för att utveckla, producera och också genomföra ett program med temat rytm och rörelse åt Pandornas grupp. Uppdraget blev att skapa ett program som passade just Pandorna, som skulle stöda barnens utveckling, vara roligt och avvika från vardagsrutinerna, som skulle ha rubriken ”Skoj med rytm och rörelse” och som skulle genomföras en gång i veckan under en tio veckors period. Jag hade själv arbetat på daghem i två år innan jag började studera vid Arcada och under den tiden planerade jag sångstunder och dylikt för barnen. Dessutom var jag med på

planeringsmöten för verksamhetsåret men hade inte ännu tillräcklig förståelse inom ämnet för att veta vad allt utveckling av program egentligen innebar. Jag upplevde att planering och programutveckling är något jag gärna studerar djupare. Förutom att enbart studera planering av program och verksamhet tror jag starkt på socialpedagogisk förankring till planerandet och därför koncentrerar jag mig i denna uppsats också på sociokulturell inspiration. Eftersom daghemsbarn vistas på daghemmet största delen av vardagen anser jag att sociokulturell inspiration som metod kunde vara ypperlig för att förstärka barnens gemenskap i gruppen och som individer.

1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsningar

Syftet med examensarbetet är att med hjälp av att göra en litteraturgenomgång utveckla programmet ”Skoj med rytm och rörelse” - ett rytm- och rörelseprogram för barn i åldern 1-3 år. För att kunna uppnå syftet måste jag besvara följande frågor:

1. Vilka ramar måste man arbeta inom när man gör rytm- och rörelseprogram åt 1-3-åriga daghemsbarn?
2. Hurudana ramar skapar programutvecklaren själv genom sina egna val?
3. Hur utvecklar man ett program som tar hänsyn till alla dessa ramar och som stöder barnet i utvecklingen samt upplevs som roligt för barnen?

Ett sekundärt syfte med mitt arbete är att någon annan, eventuellt en socionom eller pedagog, i framtiden skall kunna utnyttja det program jag utvecklar för sin egen, motsvarande, daghemsgrupp. Detta innebär att jag avgränsar mitt arbete till att gälla för vad som är möjligt att genomföras av bara en person och med möjligast få resurser. Programmet skall alltså kräva möjligast lite ekonomiska resurser och personalresurser. I mitt arbete koncentrerar jag mig dessutom på att skapa en produkt åt just daghemsgruppen Pandorna på Daghemmet Viktoria. Detta innebär bland annat att jag kommer att koncentrera mig endast på åldersgruppen 1-3-åringar. Daghemmet har beställt ett program med just temat rytm och rörelse, därför avgränsar jag arbetet till att behandla just

rytm och rörelse och inte till exempel sagotering eller andra möjliga teman. Rytmen och rörelsen behandlas utgående från vad det har för betydelse för småbarn och hurudana olika aktiviteter och övningar det kan finnas inom temat.

1.3 Arbetets art och uppbyggnad

I detta arbete gör jag en litteraturgenomgång för att kunna utveckla ett ändamålsenligt program. Programmet som utvecklas är ett tio gångers rytm- och rörelseprogram för 1-3-åriga barn på Daghemmet Viktoria.

För att utveckla programmet har jag valt att göra en litteraturgenomgång. Litteraturgenomgången följer i detta fall inte en systematisk process utan är en teoretisk grund gjord för att hitta underlag till att kunna göra den slutliga produkten: ett rytm- och rörelseprogram för 1-3-åriga barn på Daghemmet Viktoria. Friberg (2006:117) beskriver att man genom en litteraturgenomgång skall kunna skapa en överblick av ett område som man avgränsat samt kunna använda en litteraturgenomgång för att kunna göra fortsatta studier och forskningar inom ämnet. För att hitta evidens för det jag utvecklar anser jag att jag behöver viss teoretisk kunskap om hur man planerar program, vilka omständigheter som styr mina val i planeringen och vilka olika metoder som kunde stöda barnet i utvecklingen.

Tillsammans med personalen på daghemmet har vi kommit på namnet ”**Skoj med rytm och rörelse**” som programmets namn. Programmet är ett exempel på hur ett tio gångers rytm- och rörelseprogram kan se ut och presenteras som en bilaga i detta arbete. Programmet byggs upp av tio avsnitt med lekar, ramsor och sånger som stärker och utvecklar barnets rytm- och rörelsesinnen, konsten i att uttrycka sig själv genom rörelse, rytm och ljud samtidigt som programmet stöder barnet i utvecklingen. Den sociokulturella inspirationen följer med i varje avsnitt för att förstärka barnets gemenskap i gruppen och utveckling av personlighet.

Eftersom programmet är ett exempel på hur ett rytm- och rörelseprogram kunde se ut, kan man bearbeta programmet för att passa den barngrupp man håller programmet för.

Programmet kan väcka nya idéer genom de sånger, ramsor och lekar jag behandlar i programmet.

Bilagan kan som sådan användas av vem som helst för att genomföra programmet ”Skoj med rytm och rörelse” men om användaren vill förstå sig på programmets bakgrunder rekommenderar jag att bekanta sig med detta arbete, speciellt kapitel 4. Bilagan kommer senare att tryckas som broschyr och överräckas till Daghemmet Viktoria.

För att hitta litteratur inom området har jag använt mig av följande **databaser**: LINNEA, HelMet, ARKEN och NELLI. Som sökord har jag använt bland annat svenska orden ”småbarnsfostran”, ”rytm”, ”rytmik”, ”rörelse”, ”utveckling”, ”lek”, ”estetik”, ”verksamhets planering” och ”sociokulturell inspiration”, finska ord ”varhaiskasvatus”, ”liikkuminen”, ”sosiokulttuurinen innostaminen” och de engelska orden ”early childhood”, ”rhythm”, ”movement” och ”sociocultural animation”. Genom de olika sökorden har jag hittat både artiklar och facklitteratur. För att göra en avgränsning inom litteraturen har jag använt mig av vetenskaplig text av författare som är experter inom sitt eget ämne och som studerat mycket inom sitt ämne. Förutom att jag har hittat litteratur i de olika databaserna har jag hittat litteratur och referenser från facklitteratur.

Arbetet byggs upp på följande sätt: i kapitel två ”Teoretisk ram”, tas upp de ramar som begränsar och påverkar produktens art, det vill säga omständigheter som jag inte kan påverka och de valmöjligheter jag själv har som utvecklare av program. I kapitel tre behandlas hur planeringen av programmet sker. Dessa två kapitel presenterar resultaten av litteraturgenomgången. I kapitel fyra presenteras programmets struktur, i kapitel fem tas ställning till utvecklandet av programmet och dess betydelse. I kapitel sex sammanfattas de tidigare kapitlen och diskuteras kring hur väl uppsatsen nådde sitt syfte.

Eftersom mitt examensarbete är en litteraturgenomgång för att utveckla en produkt har jag inte behövt ta min plan genom Arcadas etiska råd. Den forskningsetiska reflektionen kommer jag att ta i beaktande i det kritiska förhållningssättet både vid läsning av litteratur inom området och i det egna skrivandet.

Jacobsen (2007:21) anser att för att uppfylla de etiska kraven i en undersökning skall tre krav försöka uppnås: informerat samtycke, skydd av privatliv och krav på korrekt pre-

sentation av data. Dessa aspekter beaktar jag då jag läser litteratur och litar på att författarna tagit dessa krav i beaktande då de gjort undersökningar inom deras område.

2 TEORETISK RAM

Då man planerar program för daghem och egentligen för vem som helst behövs en viss teoretisk bakgrund om varför man gör det, vad som måste tänkas på då man planerar och vilka omständigheter som styr planerandet. Dessutom kan de egna värderingarna och besluten för hur man skall genomföra och planera program tas med i själva planeringen. I detta kapitel tar jag upp de ramar som jag själv inte kan påverka men som begränsar vad jag kan göra för slutprodukt och de ramar som jag kan påverka genom mina egna val.

De ramar som jag själv inte kan påverka upplever jag som en sorts begränsningar. Jag inser att dessa ”begränsningar” inte nödvändigtvis är helt absoluta, någon annan skulle eventuellt uppleva att de begränsas av andra omständigheter. Men eftersom jag upplever dessa ramar som jag inte själv kan påverka som begränsande så kommer jag i detta arbete att hänvisa till dem med ordet begränsningar.

Dessa omständigheter består av det faktum att produkten som skall utvecklas till användningen av ett daghem och specificare en grupp där barnen är 1-3 år gamla. Då begränsas jag av vad som får och skall göras på daghem utgående från bland annat lagstiftningen och ”Grunderna för planen för småbarnsfostran” samt av vad 1-3-åriga barn förväntas behärska. En annan omständighet som begränsar min slutprodukt är att Daghemmet Viktoria har beställt en produkt under rubriken ”rytm och rörelse”. Då krävs en viss förståelse för vad rytm och rörelse kan vara och hurdana metoder kan användas för att uppfatta rytm och rörelse.

De ramar som jag som programutvecklare själv kan påverka består av de faktorer som jag själv valt att ta med i programmet. De egna valen kan förstås uppfattas på många olika sätt och valen kan göras på många olika nivåer. Det jag hänvisar till när jag talar om dessa valmöjligheter är ändå på en mycket allmän nivå, egentligen huvudrubriker i programmets innehåll. Jag har gjort mina val enligt vad jag känner starkt för och för att tillföra programmet något sådant som jag och experter inom området upplever som viktigt för barns utveckling. I mitt fall är dessa ramar estetik och sociokulturell inspiration.

De egna valen presenteras i de två sista underrubrikerna ”Estetisk syn på rytm- och rörelsekonst” och ”Sociokulturell inspiration”.

2.1 Småbarnsfostran i Finland

J. A. Comenius skapade redan på 1600-talet den teoretiska grunden för småbarnsfostran men småbarnsfostrans ursprung anses ändå ha att göra med Friedrich Fröbels fostringsfilosofi och daghemsideologi från 1800-talet. Småbarnsfostran, som begrepp, togs i Finland i användning först i början av 1970-talet. Begreppet har med tiden haft olika betydelser, men i Finland har begreppet för det mesta haft att göra med den yrkeskunniga fostrings- och läroarbetet som samhället erbjuder. Det vill säga, tyngdpunkten för småbarnsfostran har varit på daghemssystemet. (Karila et al. (toim.) 2001:13 f)

Stakes (2005:3,16) har givit ut ”Grunderna för planen för småbarnsfostran” (VASU) med avsikt att styra verksamheten genom de mål som myndigheterna riksomfattat ställt för de olika elementen inom småbarnsfostran. De olika elementen för småbarnsfostran har att göra med vård, fostran och undervisning vilka bland annat den offentliga sektorn ordnar och styr.

Småbarnsfostran handlar om växelverkan mellan vuxna och barn i de livsmiljöer som barnen är aktörer i. För att uppfylla hög kvalitet av småbarnsfostran spelar yrkeskunnig personal en stor roll där personalen har yrkesinriktat kunnande och likadan medvetenhet på sitt område. (Stakes 2005:16)

2.2 Barntädgårdslärares roll och ansvar inom planerad verksamhet

Enligt Grunderna för planen för småbarnsfostran (Stakes 2005:20 f.) skall man som fostrare på daghem ge möjlighet för barnet att dagligen finna sig i situationer där inläring och fostran sker. Barnets trygga miljö skall utgå från en välplanerad verksamhet som tillfredsställer bland annat barnets behov att lära sig, vara i växelverkan med andra barn och vuxna och att kunna känna sig trygg, delaktig och viktig i det dagliga arbetet.

De minsta barnen på daghem skall kunna få känna kärlek, omsorg som innehåller mycket kroppskontakt, social kontakt, samspel och kommunikation och samtidigt kunna vistas i en miljö som är stimulerande och variationsrik med till exempel olika material, pussel och spel. Dessa är aspekter som bör tänkas på då man planerar den pedagogiska verksamheten. (Lindahl 1998:73 f.)

I *Lag om barndagvård* (1973/36) 1 kap § 2a nämns att barnets ålder och individuella behov skall stå i fokus för att främja barnets fysiska, sociala och emotionella utveckling och att också stöda barnets estetiska, intellektuella, etiska och religiösa fostran. Verksamheten skall på ett mångsidigt sätt stöda barnets utveckling och man skall kunna erbjuda barnet fortgående, trygga och varma människorelationer.

2.3 Lek i småbarnsfostran

”Barnen leker inte för att lära sig utan lär sig medan de leker.”
(Stakes 2005:25)

I leken använder sig barnet av element som hon sett, hört och varit med om tidigare (Stakes 2005:25). Leken utvecklar barnets sociala, emotionella, motoriska och kognitiva utvecklingsstadier med hjälp av bland annat att få vara tillsammans, uttrycka känslor, röra på sig och lära sig nya handlingsmönster. Förutom utvecklingen av olika utvecklingsstadier, stimulerar och utvecklar leken barnets språk, fantasi, kreativitet och sociala kompetens. (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999:84 ff.)

Enligt Gunilla Lindqvist (1996:71) har leken en estetisk form där känslan, för det mesta, påverkar förloppet. Barn berättar ofta en historia i sin lek där barnet ger liv och tolkar sina tidigare upplevelser. Detta sker genom estetiska och kulturella former som redan finns i barnets lek.

Leken har en stor betydelse **i barnets utveckling**. Barnet utvecklar sina sociala, emotionella, motoriska och kognitiva sinnen. För barn betyder leken något roligt och barnen är inte ens medvetna om utvecklingens betydelse i leken. Förutom de olika utvecklings-

stadierna utvecklas också barnets rörelse, känslor, tänkande och sociala relationer genom leken.

Den motoriska utvecklingen stöds och förstärks redan i ett tidigt skede av barndomen genom att bland annat leka och gymnastisera med barnets händer och fötter, massera barnets kropp och genom att leka kittellekar. Dessa lekar förstärker också barnets kroppsbild. Barnets finmotoriska färdigheter utvecklas genom att låta barnet leka mångsidiga lekar. Till exempel då barnet klär på en docka övas finmotoriska färdigheter och ögon-och-hand samarbetet förstärks. (Karling et al. 2008:201 f.)

Lek är barnets tankeverksamhet genom vilket barnet lär sig att förstå verksamhetsgången samt orsak och följder. Barnet förstår händelseförloppet genom att leken planeras i den ordning som händelsen i verkligheten också skulle ske men händelseförloppet går också att justeras tidsmässigt. Om barnen till exempel leker att någon borde gå och lägga sig kan de hoppa över sovandet med att enbart säga att nu går barnet och lägger sig och efter en sekund säga att nu är det morgon. (Karling et al. 2008:202)

Leken utvecklar barnets språk. Både ordförrådet och den språkliga uttrycksförmågan förstärks genom att barnen sinsemellan använder språket som en resurs i leken för att bli förstådd och för att förstå andra barns tankar och handlingar. Dessutom hämtar barnen med sig av sina egna erfarenheter till leken på grund av att varje familj gör på sitt eget sätt. På detta sätt utvidgar barnet sin egen syn på en viss händelse när hon får syn på nya erfarenheter från olika håll. (Karling et al. 2008:202)

Leken utvecklar dessutom barnets planeringsförmåga för att en stor del av tiden går åt till planering och organisering av leken. Planering och organisering är något som finns med genom hela barnets lek. Förutom planeringsförmågan utvecklas i leken också barnets minne. Barnet kopplar ihop olika erfarenheter som hon upplevt tidigare och måste komma ihåg dessa erfarenheter i leken. (Karling et al. 2008:203)

Genom leken utvecklar barnet sin personlighet och identitet genom bland annat rollekar och fantasilekar. För barnets trygga utveckling borde barnet få möjligheten att uppleva tre olika delar i leken: ”jag är”, ”jag kan” och ”jag har”. Självstyrda leken ger barnet

möjlighet att uppleva ”jag är” delen. Barnet lär sig genom leken om sig själv och hur hon fungerar. På så sätt utvecklar hon sin egen varseblivning. ”Jag kan” upplevs då barnet aktivt undersöker sin omgivning och modigt tar del av olika aktiviteter. Genom denna upplevelse får barnet känna lärandets glädje och uppleva känslan av att både lyckas och misslyckas. Genom att lyckas förstärks barnets förtroende för sig själv. ”Jag har” känslan upplevs genom att barnet har trygga vuxna runt omkring sig men vuxna som ändå inte kommer och avbryter leken alltför ofta. (Karling et al. 2008:203)

Barnets sätt att hantera och uttrycka sina känslor utvecklas då barnet är i växelverkan med andra barn genom att ständigt kunna spegla till barnet eller barnen som är med i leken. Speglingen sker genom att se hur de andra barnen uttrycker sig i leken. Det egna beteendet utvecklas också då barnet måste kunna hålla koll på när den egna turen är i leken. Eftersom barnet är i ständig växelverkan med andra barn i leken lär sig barnet genom leken att ta andra i beaktande. (Karling et al. 2008:203 f.)

2.4 Barnets utveckling i åldern 1-3

Med utveckling menar man de förändringar som sker i barnets kropp och i funktionerna av kroppen (Autio 1997:81). Människans utveckling är oftast omedveten och framskrider genom hela livet (Karling et al. 2008:64).

Bunkholdt (1995:15) skriver att all förändring dock inte är utveckling utan att förändringar i utvecklingen måste fylla tre olika krav: ske i en bestämd ordning, förändringen måste bygga på något som skett tidigare så att utvecklingen ständigt framskrider och att förändringar inte får vara tillfälliga utan de skall vara stabila och hela tiden finnas med.

Enligt Lev Vygotskij finns det två steg i barnets utveckling, den faktiska utvecklingsnivån där barnet fungerar självständigt och den potentiella utvecklingsnivån som blir möjligt för barnet i växelverkan med vuxna eller med kompisar som är mer kompetenta. Vygotskij beskriver dessa två steg med begreppet proximal utvecklingszon. (Karling et al. 2008:204)

Med **motorisk utveckling** menar man rörelsers utveckling. Motorisk utveckling behöver inte enbart vara av biologiskt ursprung utan miljön, personligheten och den egna motivationen är faktorer som påverkar hurdana motoriska förmågor individen slutligen hanterar. Barnets motoriska utveckling framskrider hela tiden men man måste komma ihåg att låta barnet utvecklas i egen takt. Man kan till exempel inte ställa ett barn att stå på sin egen tyngd om hon inte ännu klarar av det utan man måste låta barnet utveckla denna motoriska talang innan man kan göra så. (Karling et al. 2008:123)

Den motoriska utvecklingen är kopplad till den fysiska utvecklingen. För att kunna träna bland annat de grovmotoriska färdigheterna bör barnets fysiska utveckling vara i ett skede som tillåter olika rörelser. Om till exempel muskulaturen inte fungerar kan den motoriska utvecklingen inte heller utvecklas. (Karling et al. 2008:123)

Barn vill röra på sig och de gör det också oftast spontant. Man skall erbjuda barnen tillfälle att röra på sig dagligen för att utveckla det motoriska sinnet. Det finns vissa rörelseövningar i olika åldersstadier som stimulerar barnets motoriska utveckling. I 1-2-års ålder stimuleras den motoriska utvecklingen av rullande, krypande, att sätta sig och resa sig, gå sakta och springa samt att snurra barnet. I 2-3-års-åldern stimuleras den motoriska utvecklingen av tempoväxlingar från att gå tyst till att gå och klampa, gå och klappa händer, sparka boll, gå baklänges, åla sig på golvet och hoppa till musik. (Ellneby 2007:77 f.)

Motoriska utvecklingen kan delas in i grov- och finmotorik. Grovmotoriken vid 1-års-åldern innebär att barnet tar sina första steg och gåendet börjar bli stabilt samt att hon kan stå utan stöd och ta emot då hon faller. I 1,5-års ålder kan barnet stå och gå själv men gör det bredbent. Dessutom har hon förmågan av att gå baklänges. (Ellneby 2007:75, Karling et al. 2008:130) Den finmotoriska utvecklingen vid 1-års ålder innebär att barnet kan föra skeden i munnen då hon äter, dricker från kopp, bygger torn av några klossar, svänger sidor i boken och kan sätta formade klossar i rätt hål i lådan (Karling et al. 2008:130). Vid 2-års-åldern har barnets grovmotorik utvecklas till att barnet kan kasta och sparka boll för att balansen tillåter detta, gå i trappor med båda fötterna på samma trappsteg och springa och sedan stanna i farten. Gåendet är inte lika bredbent i denna ålder längre. (Ellneby 2007:75, Karling et al. 2008:130) Den finmotoriska kompetensen

har utvecklats så att barnet bland annat kan bygga torn med 6-7 klossar och övar sig att rita en cirkel. Vid 3-års ålder kan barnet hoppa med båda fötterna utan stöd (Ellneby 2007:75), cykla med en trehjuling, härmar motoriska talanger av andra, klä på sig kläder och knäpper knappar på till exempel en skjorta. Den finmotoriska kompetensen i denna ålder har utvecklats så att barnet ritar en cirkel och ett sträck, håller pennan både i höger och vänster hand och klär på och av sig. (Karling et al. 2008:130)

Kognitiv utveckling betyder förhållningssättet till människans kunskap och dess utveckling. Kognition innehåller observation, minne, tänkande, språket och lärandet. Då man vill utveckla barnets kognitiva förmåga måste man tänka på hur man som vuxen kan bevara barnets naturliga motivation till förundrande, undersökande och förfrågning samt hur barnet tänker. (Karling et al. 2008:134)

Då barnet rör sig och använder sin motorik krävs samtidigt att barnet lär sig något nytt hela tiden. Att ta emot budskap, tänka på annat och fatta beslut om att ändra beteende ökar barnets förmåga att använda många olika funktioner på samma gång samtidigt som tankeförmågan ökar. (Grindberg & Jagtöien 2000:58)

Människans kunskap om världen och miljön hon befinner sig i består av flera inre modeller som hjälper oss att klara oss bättre. Dessa inre modeller är bland annat att klä på oss eller att cykla. Det som man lär sig kan till en början kännas svårt men när man lär sig olika funktioner blir de inre modeller för oss genom hela livet. De inre modellerna börjar bildas redan då man är nyfödd fastän modellerna då är skilda bitar från varandra. (Karling et al. 2008:134)

Till kognitiv utveckling hör olika grenar: tänkande, intelligens och begåvning, lärande/lärande procedur, språket och observation. Dessa är komponenter som bör förstärkas och utvecklas enligt barnets nivå i olika åldrar. (Karling et al. 2008:134)

Språket spelar en stor roll i den kognitiva utvecklingen för att kunna vara i växelverkan med andra människor. Då barnet lär sig att använda ord blir barnet lättare förstått bland andra barn och vuxna, barnet kan analysera de observationer hon gjort i omgivningen

och hon får ny kunskap om sin miljö genom att undersöka och fråga. (Karling et al. 2008:135)

Ett 1-årigt barn börjar i detta skede säga sina första ord och kan namnge föremål och använder substantiv. För en 1-åring betyder olika begrepp en och samma sak, till exempel är alla kvinnor mammor. Barnet börjar förstå talat språk men kan inte ännu bilda egna meningar. Vid 2-års-åldern kan barnet börja bilda enkla meningar och böjer plural och verb, till exempel många bilar, jag sitter och så vidare. Barnet börjar förstå skillnaden mellan jag och du. En 3-åring kan lära sig tio ord i dagen och använder 3-5 ords meningar. Barnet kan räkna från 1-3 och använder bud-, fråge- och nekande satser. (Karling et al. 2008:135 f.)

Varje barn är begåvat och intelligent på sitt egna sätt. Enligt Howard Gardner är intelligens något som man lärt sig och är en talang att lösa problem som är viktiga inom kulturbegreppet. Gardner beskriver åtta olika fält av intelligens: logisk/matematisk-, lingvistisk/språklig-, visuell-, kroppslig/kinetisk-, musikalisk-, social- och naturintelligens. Med hjälp av dessa olika intelligenser har man kunnat hitta och förstå varje barns starkheter och sätt att lära sig saker. Alla de olika intelligenserna stimuleras och integreras med varandra fastän man inte är begåvad inom ett specifikt fält. Varje barn är aktiva och undersökande av sin natur om miljön erbjuder barnet möjligheten att undersöka och vara aktiv. (Karling et al. 2008:140 f.)

Ett samspel mellan motorik, språk och de olika perceptionsområdena (sinnena) behövs för att barnets utveckling skall ske utan bekymmer och dessa tränas och utvecklas oftast genom lek, nyfikenhet och lust att utforska. Som känt är de olika sinnena: känselsinnet, led- och muskelsinnet, vestibulära systemet, synsinnet och hörselsinnet. Den **taktila perceptionen** beskriver känselsinnet. Känselsinnet har en betydelse för hur kroppen mår eftersom känselceller finns utspridda över hela kroppen. Känselsinnet kan delas in i 1) beröringssinnet, vilken utgör känslan av beröring, 2) temperatursinnet, där barnet vet vad som är kallt och varmt och 3) smärtsinnet, barnet vet när det gör ont och kan reagera på situationen med hjälp av reflexerna. Ett 1,5-årigt barn använder fingrar för att känna på saker och hon kan visa var det gör ont genom att peka på kroppsdel. Som 2-åring har känseln i fingrarna utvecklats så att barnet förmår att svänga en sida i taget i

boken samt behöver inte se ett föremål för att skilja på vad det är, utan kan känna det. En 3-åring vet skillnaden mellan kallt och varmt och vet bland annat att be om att ha vantar på sig i kallt väder. Känslensinnet stimuleras genom att bland annat sjunga eller leka samtidigt som man håller i varandras händer, leker med handdockor och ritar på varandras ryggar med fingret. (Ellneby 2007:15 20 ff., 27)

Kinestetiska perceptionen beskriver led- och muskelsinnet. Till detta sinne hör kroppsuppfattningen, riktninguppfattning, rumsuppfattning och att härma och imitera. En 1-åring kan härma till exempel att klappa i händerna och en del andra rörelser. Vid detta skede ser barnen inte till exempel att en dyna på golvet är ett hinder utan tar sig över eller förbi hindret på ett eller annat sätt. En 2-åring känner igen cirka tio kroppsdelar och förstår en del rumsliga begrepp som till exempel gå ut eller gå in. Vid 2,5-årsåldern har kroppsdelarnas kännedom ökat till cirka femton stycken och rums- och riktninguppfattningen har blivit alltmer välutvecklad. Vid 3-års ålder känner barnet igen cirka tjugo kroppsdelar. Barnets kroppsuppfattning och självförtroende har utvecklats genom att man bland annat lekt och sjungit sånger om kroppen. Rums- och riktningbegreppet har utvecklats så att hon förstår begreppen upp, ner, åt sidan, under och över. Led- och muskelsinnet stimuleras genom att till exempel gunga, leka fingerlekar, röra sig till musik, hoppa och göra sånglekar med rörelse. (Ellneby 2007:35 ff., 42 ff.)

Det **vestibulära systemet** beskrivs också med labyrintsinne eller balanssinne. Då barnet är i rörelse stimuleras dessa sinnen bäst. Det vestibulära sinnet utvecklas redan i den nionde fosterveckan eftersom detta sinne är ett av våra tidigaste sinnen. Genom att bland annat dansa, rida, gunga, simma och slå kullerbytta kan man stimulera det vestibulära systemet. (Ellneby 2007:49 ff.)

Visuella perceptionen kallas också för synsinnet. Speciellt att röra på sig spelar en viktig roll för att den visuella perceptionen skall kunna utvecklas eftersom man genom att röra på sig uppfattar det man ser och upplever. Genom synen får vi en förståelse om koordination mellan syn och motorik, barnen får en uppfattning om form, rum och riktning samt kan komma ihåg saker genom att se föremålet visuellt. (Ellneby 2007:100 f.)

Den **auditiva perceptionen** kallas för hörselsinnet. Det är förmågan att förstå och återge hörselintryck samt att koppla ihop sådant som man hört tidigare. En 1-åring förstår och lyder enkla uppmaningar och vid 1,5-års-åldern reagerar barnet när det hör sitt eget namn och förstår att andra personer och föremål har sina egna namn. Upprepning av ord som barnet hört börjar ofta vid 2-års-åldern. Dessutom kan barnet uppfatta att ett ljud kommer från ett annat rum än från det rummet barnet befinner sig i. Ett 2,5-årigt barn tycker om och förstår korta historier och kan följa enkla och korta uppmaningar. 3-åringen tycker om och förstår då man läser och visar bilder i en bok och barnet tycker om rim, ramsor och sånger. Hörselsinnet stimuleras genom att bland annat härma rytmer, springa omkring till musik och följa efter instruktioner då man stannar, läsa rim och ramsor och röra sig till musik. (Ellneby 2007:117, 129 ff.)

Begreppet **personlighet** har med tiden haft flera olika teorier och meningar, beroende på vad man studerar inom personligheten. Förandet av personlighet har beskrivits med bland annat personlighetsdrag, behov, jaguppfattningen, den nyföddas temperament och kroppens uppbyggnad. I dagens läge är personligheten mer bara ett delområde i individen. Karling et al. (2008:144) anser att undersökning av personlighet är strävan efter att se och närma sig människan som en helhet.

Enligt Erik H. Eriksons teori om de olika utmaningar i utvecklingen befinner barnet sig vid 1-3-års-åldern i fasen som kallas för självständighet kontra skam och tvivel. I denna fas lär sig barnet att vänta på sin tur och behärskar sina behov. Självständigheten börjar från små ting, till exempel det att barnet lär sig att gå på pottan som kräver att barnet får komplimanger och belönas. På detta sätt lär sig barnet att använda sina psykiska och fysiska förmågor för att nå ett visst mål. Motsatsen till självständigheten är skam och tvivel och om barnet upplever mycket skam och tvivel kan det resultera i att barnet börjar tvivla på sina egna talanger och får en känsla av skam. (Karling et al. 2008:146) Med andra ord, för att barnets personlighetsutveckling skall framskrida behöver barnet komplimanger och belöningar för att framskrida i själva personlighetsutvecklingen.

Den **sociala utvecklingen** går hand i hand med personlighetsutvecklingen och den emotionella utvecklingen. Tyngdpunkten i den sociala utvecklingen ligger på individens socialisering och förmåga till växelverkan. Socialisering innebär den utveckling där indi-

viden tillägnar de kulturella värden, attityderna, normerna och beteendemönster. (Karling et al. 2008:166)

Den sociala utvecklingen formas i samband med den miljö hon lever i. Barnet bildar en bild om sig själv då hon är i växelverkan med andra barn och vuxna. Redan som barn uppfattar hon hur hon skall bete sig med andra för att bli accepterad. Detta lär hon sig bland annat av sina föräldrar och personer omkring henne i hennes miljö. (Karling et al. 2008:166)

Vid 1-års ålder är barnet intresserat av andra människor och vill gärna bekanta sig med nya ansikten vilket efter ungefär ett halvt år ändras till att barnet är blygt. När barnet är i växelverkan med andra barn uttrycker hon sig med miner och gester och gör och härmar de andra barnens beteende och handlingssätt. Ett 2-årigt barn behärskar samarbete och leker gärna med andra barn. Barnet har förstått normerna i hur man socialt skall bete sig och kan vänta på sin tur. Barnet blir ivrigare för att se vad de vuxna gör och härmar ivrigt de vuxnas beteende. Vid 3-års ålder lär sig barnet vilka regler det finns i leken och hur man skall vara i växelverkan med andra barn för att få ihop ett bra samarbete. Hur anknytningen till vuxna gått har en stor betydelse i denna ålder, eftersom barnet prövar de vuxnas gränser men om anknytningen framskridit så som den borde förstår barnet att gränser och regler ger trygghet. Barnet övar sin förmåga för att arbeta och vara självständigt, men behöver ännu visst stöd från vuxna. (Karling et al. 2008:169 f.)

2.5 Teorier om rytm- och rörelsekonst

Eftersom Daghemmet Viktoria beställt en produkt med temat rytm och rörelse kommer här att tas upp några olika teorier om rytm- och rörelsekonst och vad olika övningar kunde innehålla.

Varje människa har ett rytmisinne som utvecklas redan som barn genom bland annat olika sånglekar och rim. Genom olika rytmer i olika aktiviteter får individen en känsla av nöje och frihet. Rytmens kraft är en sammanbindande faktor i både musik och gymnastik där de olika tempoväxlingarna och hastigheterna spelar en stor roll. (Autio 1997:251 ff.)

För att utveckla rytmisken är det viktigt att hitta rytmer i olika rörelser som är naturliga och samtidigt komma ihåg att olika rörelser kan göras i olika tempo och rytmer. Genom rytmisken hittar man en betydelse i aktivitetens helhet och man får en uppfattning av bland annat tempo och dynamik. (Autio 1997:253 f.)

Det finns många olika teorier om vad rytm är och vad det har för betydelse för individen där bland annat Carl Orff, Zoltan Kodály och Rudolf von Laban studerat rytmens betydelse. Jag kommer dock att gå djupare in på Rudolf Steiners och Émile Jaques-Dalcrozes syn på rytm- och rörelsekonst.

Inom **Steinerpedagogiken** spelar rytm en central roll där den rytmiska livsfloden bär barnet framåt i sin utveckling. Förståelsen av årstidernas, månadernas och dagarnas rytm förstås bland barn först i ett senare skede men på en djupare nivå bärs dessa dock med barnet redan från födseln. Dessa rytmer bildar bland annat en känsla av säkerhet där barnet har möjligheten att befinna sig i stillhet. (Dahlström 2008:42)

Året, månaden, veckan och dagen symboliserar vart och ett en egen rytm. Årsrytmen symboliserar den fysiska rytmen, månadsrytmen den eteriska rytmen, veckorytmen känslorytmen och dygnsrytmen symboliserar rytmen för egna jaget. (Dahlström 2008:42 f.)

Den fysiska rytmen ger barnet känslan av förändring eftersom den fysiska utvecklingen under ett år förändras och går framåt med stora steg. Speciellt vid spädbarnsåldern lär sig barnet bland annat att gå och tala vilket är en stor fysisk förändring i barnets liv. Senare i livet utvecklas förmågan att bland annat hoppa, springa och cykla. (Dahlström 2008:42)

Den eteriska rytmen är svårare att förstå men till exempel i Steinerskolor och daghem når man dessa rytmer genom att fira månadsfester. Den eteriska rytmens skönhet blir synlig med hjälp av att till exempel ha olika bilder på månaderna i en kalender. (Dahlström 2008:42)

Veckorytmen symboliserar känslorytmen där man försöker sträva efter att hitta en bra rytm i familjelivet där familjen tillsammans kunde ha en frisk och givande vecko- och dygnsrytm. Det är också viktigt att man under veckosluten har tid tillsammans med familjen och då borde föräldrarna också hitta tid för att roa sig tillsammans med barnen. En viktig roll spelar också att man under veckosluten kunde sätta tid på till exempel att äta frukost för att barnet får en känsla av att hon är viktig och meningsfull. (Dahlström 2008:42, 44)

Dygnsrytmen är rytmen för egna jaget. För att barnets rytm av personligheten skall utvecklas krävs det att man hittar tid för vila, glädje och ro i barnets vardag. (Dahlström 2008:44)

Förutom att Steinerpedagogiken utgår från de rytmiska årstiderna hittade Rudolf Steiner eurytmin som är en rörelsekonst där musik och recitation förvandlas till rörelse- och gestkonst. Målet med eurytmi är egna kroppens och rörelsens hantering, utveckling av koncentration och initiativtagande. (Paalasmaa 2009:79, Taskinen 2004:9)

Eurytmin har tre huvudgrenar: sceneurytmi, pedagogisk eurytmi och läkeurytmi. Sceneurytmi är scenkonst som får i gång både individens yttre och inre (känslor och tankar) faktorer. Sceneurytmi blir synligt då den eurytmiska rörelsen, ord eller sång, får all uppmärksamhet. Pedagogisk eurytmi är ett av ämnen som lärs ut till elever i skolan. Temat på de lägre klasserna kan vara poesi och sagor medan det på högre klasser lärs ut melodier, ljud och eurytmiska former (ljudeurytmi och toneurytmi). Målet med läkeurytmi är att ge stöd i utvecklingen. Detta kan praktiseras i skolan men också på sjukhus. Till läkeurytmin hör olika rörelseövningar som påverkar individen både psykiskt och fysiskt. (Paalasmaa 2009:79, Taskinen 2004:19, 25, 36)

Èmile Jacues-Dalcroze var en Schweizisk musikpedagog som levde 1865-1950. Han ansåg att rytmen i musik påverkar människans muskulatur och nervsystem och började göra olika rytmträningar som baserade sig på enkla gångövningar. Detta resultat kom han fram till eftersom han ansåg att även människor som inte kunde hålla rytmen i en musikträning kunde följa med rytmen i gången. (Juntunen 2004:22 f.)

Enligt Jaques-Dalcroze är rytm ett sätt att känna tiden mellan rörelser som är kopplade till förmågan att kontrollera variationen av tid, rum och energi i rörelsen. Dessutom ansåg han att upprepning av aktiviteter utvecklar barnets känsla av rytm. I rytmiska aktiviteter är kroppsrörelser kopplade med lyssnande av musik där man genom att röra på hela kroppen kan känna hur musiken uttrycks och upplevs genom att rörelserna uttrycker det man hör, känner, förstår och vet. (Juntunen 2004:26 f.)

Jaques-Dalcroze utvecklade Dalcroze eurytmiken som är en metod där öronträning, kroppsrörelse och improvisation integreras. Med andra ord är Dalcroze eurytmiken en sorts rytmisk gymnastik för att träna den musikaliska sensibiliteten. (Juntunen 2004:21 ff.)

Inom Dalcroze-metoden är det centrala i aktiviteten att barnen går och stannar i takt med musikens rytm. Dessutom använder man sig av hela kroppen och bekantar sig inte enbart med rytmen utan också med hela musiken. (Autio 1997:246) Den musikaliska förmågan tränas genom att få en känsla av rytm och puls, medvetande av röst, ton och klang, genom att uttrycka musik i rörelse och genom att utveckla ett spontant skapande (Frister Lind 1999:6).

2.6 Estetisk fostran – ”vetenskap om det sköna”

Ordet estetik härstammar från det grekiska ordet aisthētikos och betyder ”upplevt genom sinnen”. Som filosofiskt begrepp har estetik existerat sedan 1700-talet och haft olika betydelser genom århundraden. (Thorgersen 2006:16) Svenska Akademiens Ordlista (2004:175) beskriver ordet estetik som ”vetenskap om det sköna”.

Enligt Ingrid Pramling Samuelson et al. (2008:11) anses det vara lättare att koppla ihop lärande och estetik i skolmiljön än i daghemsmiljön eftersom man tidigare sett barns lärande som en naturlig utveckling i samband med bland annat lek och skapande. Man kan höra folk säga att man skall låta barnen leka och roa sig så mycket som möjligt eftersom det tunga lärandet sedan håller på många år efteråt. Människor har tanken om att lärande, som sker i skolan, är tråkigt och att lek och skapande kommer av sig självt och är något som barn tycker om.

Det finns många studier om hur viktigt lärandet i daghemmet är för det fortsatta lärandet i framtiden. I daghemmet lär sig barnen genom lek med hjälp av barnets meningsskapande, intresse och engagemang i fokus. För barns lärande är det speciellt viktigt att kunna koppla ihop skapande, som oftast sker inom leken eller den spontana verksamheten, och estetik. Skapande är inte enbart att skapa med hjälp av material utan skapande är dessutom dans, musik och poesi, grenar där man får uttrycka sig själv med hjälp av bland annat kropp, ord och ljud. (Pramling Samuelsson et al. 2008:11 f.)

I Grunderna för planen för småbarnsfostran (Stakes 2005:34) bygger estetisk inriktning på fantasi och intuition där människor blir delaktiga i den estetiska inriktningen genom att observera, lyssna, uppleva och skapa. I samband med fantasi och intuition bildar sig barn en uppfattning om skönhet, harmoni, melodi, rytm, stil, spänning och glädje samt deras motsatser. För att växa som människa och förstå medmännisklighet är identifikation en viktig process inom den estetiska inriktningen eftersom barnets värderingar, inställningar och synsätt börjar formas i samband med de olika uppfattningarna.

2.7 Estetisk syn på rytm- och rörelsekonst

Jag beskrev den estetiska synen inom småbarnsfostran för att få en inblick i vad estetik är och för att ”Grunderna för planen för småbarnsfostran” lyfter fram detta begrepp. Dock är det mitt eget val att behandla estetik och få detta synligt i rytm- och rörelseprogrammet jag gör. Mitt val är att behandla synen på estetik genom rytmen och rörelsen och hur estetiken kan bli synlig genom dessa.

Rytmen är ett fundamentalt element inom estetiken. All mänsklig aktivitet innehåller och uttrycker sig genom den rytmiska strukturen som finns i all konst. Dock är inte rytmen enbart begränsad till konst, utan kopplas också till varseblivningen vilket beskriver det estetiska begreppets ursprung. (Renberg 2006:62)

Genom rytm kommer vi i kontakt med vår kultur, vem vi är och hur vi fungerar eftersom det finns teorier om att rytm medverkar överallt där som vår kropp finns. Renberg beskriver Peter Gärdenfors teori om att om man känner rytm skall man också uppfatta

tid. Detta är en orsak till varför bland annat djur inte till exempel kan kasta pil, för de förstår bland annat inte vad som kommer att hända följande sekund och kan inte anpassa sina rörelser till själva aktiviteten. Människan, för sin del, kan uppfatta rytm med känslan, hörseln, synen och tanken eftersom vi kan få en uppfattning om rytmens konstnärliga uttryck i våra upplevelser och föreställningar. (Renberg 2004:63 ff.)

Rytmen har också en estetisk och logisk funktion där den estetiska aspekten föreställer ”vad” och den logiska ”hur”. Den estetiska och logiska funktionen blir synlig genom att vi kan uppleva och få njutning samtidigt som vi får stöd i att organisera våra tankar tidsmässigt och rumsligt. Dessa funktioner syns väl i bland annat barns rytmiska ramsor och ordlekar där barnen njuter och upplever samtidigt som minne och tankeförmåga tränas. (Renberg 2004:64 ff.)

Inom estetiken skall man försöka föra samman skapande, som kan vara både spontan och medveten, och estetik. Skapandet sker oftast genom dans, musik och poesi. Inom dansen får barnen röra på sig och uttrycka sig genom bland annat kroppen. (Pramling Samuelsson et al. 2008:11) Dansen blir i detta sammanhang en konst genom vilken man får uttrycka sin egen varseblivning och stil.

Då man hör ordet musik tänker man lätt på att dansa och röra på sig. Genom rörelsen kan man upptäcka till exempel musikens puls eller dynamik där rörelsen kan göras till ett innehåll. Viktigt i detta sammanhang är dock att barnen blir medvetna om takten och med vilken hastighet rörelsen görs. Då barnet blir medvetet förstår och kommer barnet också ihåg innehållet i rörelsen, vilken koppling rörelsen hade till en viss aktivitet och hur rörelsen gjordes. (Pramling Samuelsson et al. 2008:111 ff.)

Förutom att rörelsen görs till ett innehåll kan barnen uttrycka och förstå känslor genom de rörelser de gör. Till exempel om barnen dansar till en sång som innehåller glädje och sorgsenhet, kan barnet efter aktiviteten uttrycka hur man ser ledsen ut och hur man ser glad ut genom rörelser och gång. (Pramling Samuelsson et al. 2008:117 f.)

Dansen och musiken anses vara de estetiska uttrycksformernas grundpelare. Genom dansen kan man utföra en rörelse genom hela kroppen och med musiken känna rörel-

sens dynamik och de olika möjligheterna att röra på sig. Genom dansen får barn känna stort nöje och man blir glad av att dansa. Eftersom man känner nöje och blir glad förstärks kroppsmedvetandet som ökar självkänslan. (Alerby & Ferm 2006:160 ff.)

2.8 Sociokulturell inspiration

Att behandla sociokulturell inspiration är ett val för min del att påverka slutresultatet i programmet. Dessutom har det att göra med att jag anser att inspiration är en viktig del där man som inspirerare har ett stort ansvar av att vara inspirerad för att få barnen inspirerade. Jag tycker att sociokulturell inspiration väl kunde kopplas till småbarnsfostran och också borde sättas mera tyngd på för att skapa en starkare känsla av gemenskap i gruppen.

Sociokulturell inspiration praktiseras för det mesta med ungdomar, bland äldre och de individer som känner sig utstötta från samhället. För att kunna ta in den sociokulturella inspirationen inom småbarnsfostran utgår jag från den litteratur som redan finns och kombinerar den med daghemsmiljön.

Sociokulturell inspiration är en viktig del av socialpedagogiken med en mångfacetterad betydelse. Sociokulturell inspiration är en del av begreppet inspiration, men bygger på att utveckla den sociala kommunikationen, växelverkan mellan individer och subjekt-subjekt relationen. Med sociokulturell inspiration strävar man efter att förbättra människans livskvalitet samt att få människor att växa upp och bli aktiva medlemmar i sina olika livsmiljöer. (Kurki 2000:7, 19 f.)

Kurki beskriver inspirationens tre olika delar utgående från **J.V. Merinos**, professor vid universitetet i Madrid, **ideologi**: mål, grund och den egentliga teoretiska stommen. Enligt Kurki anser Merino att det finns två komponenter som fyller målet för inspiration: att väcka liv där det inte finns och stöda och få i gång de talanger som redan finns. För grunden av inspiration beskriver Merino tre olika delar: att ge liv och att inspirera, att förmedla och att bli förmedlare och att få till stånd en förändring av hög kvalitet. (Kurki 2000:23 f.)

Den egentliga teoretiska stommen för sociokulturell inspiration består av åtta grenar som borde synas i all inspirerande verksamhet. 1. *inspirering skall sätta igång, förstärka och ändra socialiseringsprocessen* genom att få människan att motivera sig själv och att röra på sig i ett dialogiskt sammanhang. 2. *inspirering är fostran som består av aktiv och deltagande pedagogik* med tanken att individen och gruppen är autonoma och fria och ledaren låter individen och gruppen fostra sig själv genom till exempel diskussioner och seminarier där ett jämlikt subjekt-subjekt förhållande uppstår. (Kurki 2000:24 f.)

3. *målet med inspirering är kulturell demokrati* där inspireraren behöver kunskap om kulturella skillnader för att nå både förståelse och respekt bland mångkulturalitet. 4. *Inspirering bildar och förstärker uppståndelsen av både autonoma, sociala grupper och fungerande gruppprocesser*. Denna gren ses som inspireringens hörnsten för gruppidentiteten samt för förstärkandet av samhörighet och känslan av att få höra till en grupp. Inspirerarens uppgift i detta sammanhang är att känna igen olika metoder för grupparbete och kunna använda metoderna kreativt och modigt med mål att gruppen kunde fortsätta att fungera självstyrt. (Kurki 2000:25)

5. *inspirering består av sociala procedurer som åstadkommer växelverkan mellan initiativtagande, deltagande och handlingens betydelse* där sociokulturell inspiration är en stil som kännetecknas och betonas genom växelverkan och deltagandet, där frihet och initiativtagande stöds både på individuell- och gruppnivå. 6. *inspirering är teknologi av social intervention* där man genom sociologi, pedagogik, socialpsykologi, psykologi och socialpedagogik framkallar kommunikation, mångsidig uttrycksförmåga samt hämtar fram attityder och handlingssätt som möjliggör individers deltagande (Kurki 2000:26 f.).

7. *inspirering söker fram de resurser som möjliggör både individens och gruppens identitet i den egna kulturella och sociala utvecklingen som gemenskapen och miljön befinner sig i*. Med denna gren vill man få fram att inte all verksamhet som innehåller sociala aktiviteter är inspirationsverksamheter utan inspiration består alltid av planerad och målinriktad verksamhet där planeringen, förverkligandet och utvärderingen sker i samband med individbegreppet. 8. *inspirering är ett system för kommunikation mellan individen och gruppen* där man försöker bygga upp ett nätverk på horisontell nivå. Växel-

verkan sker mellan individen och gruppen men att samtidigt försöka få till stånd vertikal kommunikation, som kan vara problematisk kommunikation, med syftet att uppnå mångsidig gruppverksamhet. (Kurki 2000:27 f.)

Inom inspirationen finns tre element som styr själva handlingen: *pedagogisk, social och kulturell*. Det *pedagogiska elementet* strävar efter att personligheten utvecklas, attitydförändringar sker, utveckla det kritiska tänkandet, bli medveten om vad man ansvarar för och väcka fram motivationen. Inom det *sociala elementet* koncentrerar man sig och tar i beaktande gruppen och gemenskapen. Det egna initiativtagandet och integreringen till gemenskapen och samhället står i första hand i fokus för att en kvalitativ förändring kan ske. Det tredje elementets, *kultur elementets*, syfte är att utveckla och öka människans kreativitet och den mångsidiga uttrycksförmågan. (Kurki 2004:124, Kurki 2007b:206 ff.)

I samband med begreppet **fostran** blir syftet med inspirationen att stöda människans sociala uppväxt, ett delområde som enligt Kurki (2000:41 f.) inte uppmärksammas inom fostringssystemet lika mycket som bland annat intelligens och akademisk fostran. Inspiration anses vara en interventionsteknik som sker inom fostran och tar del i den sociokulturella miljön individen befinner sig i.

Förutom att stöda människans sociala uppväxt bygger inspiration, inom den allmänna pedagogiken, på spontan pedagogik där individen redan har allt som krävs för en bra utveckling. Med andra ord anses det att egentlig fostran inte behövs utan människor lär sig genom de resurser och talanger som redan finns. (Kurki 2000:41 f.)

2.9 Sammanfattning

Detta kapitel har behandlat de ramar jag kommer att arbeta inom när jag gör mitt program. Vissa ramar är sådana som jag inte själv kan påverka medan andra är sådana som jag själv har möjlighet att välja och kraftigt påverka.

Det finns vissa bestämmelser för vad som krävs av barnträdgårdslärare, daghemmet och den planerade verksamheten på daghem och därför måste man utgå och ta i beaktande

dessa bestämmelser då man planerar program och verksamhet för barn i småbarnsfost-
 ran. Barnen skall ha möjlighet att vistas i en miljö som på ett mångsidigt sätt stöder bar-
 nets utveckling. Ett av sätten att stöda barnets utveckling är en miljö där barnet har möj-
 lighet att leka. Genom leken utvecklar barnet olika utvecklingsstadier på ett mångsidigt
 sätt genom att bland annat leka tillsammans med andra barn och vuxna. Genom att se
 hur andra gör får barnet nya mönster och erfarenheter av att göra och utvecklas. Efter-
 som leken utvecklar barnet på ett mångsidigt sätt och är ett naturligt redskap för barnet
 är det skäl att tänka på leken då man planerar program för daghemsbarn eftersom det
 kommer naturligt och spontant från barnen.

Utgående från teorier om rytm- och rörelsekonst kan tydas att barnets rytmiska årtid
 har en betydelse för hur barnet uppfattar sitt eget jag och sin varseblivning. Barnet får
 genom olika rytm- och rörelseövningar en förståelse om sina egna känslor och tankar
 samtidigt som hon får en innebörd i rytmens dynamik och tempo. Dessutom får barnet
 uttrycka sig genom sin hela kropp i de olika rörelseövningarna samtidigt som hon ut-
 vecklar sitt rytmisinne genom att till exempel dansa eller gå till musik.

Barnets utveckling är ett område som jag kan påverka genom att välja aktiviteter och
 övningar som stöder utvecklingen. Dock begränsar barnets utvecklingsnivå mina val om
 hur och vad jag kan behandla i programmet. En 1-3-åring behärskar att gå, hoppa och
 springa och därför kan jag använda övningar som innehåller dessa olika färdigheter,
 barnet kan dock inte till exempel stå på huvudet eller gå på händer och detta påverkar
 och begränsar mina val av innehållet i programmet.

Eftersom barn vistas på daghem största delen av sin vardag kan man utgå från ett socio-
 kulturellt inspirations perspektiv vars syfte är att stöda människans sociala uppväxt och
 sträva efter att individer i sin egen livsmiljö växer ihop till en gemenskap. (Kurki
 2000:19, 41 f.) På daghem och speciellt bland de yngre barnen kan detta vara en utma-
 ning eftersom små barn ofta tycker om att vistas och leka för sig själv. Att se och ta mo-
 dell av de andra barnen och vuxna stöder barnet i den sociala utvecklingen eftersom man
 får nya syner på hur andra fungerar och beter sig i olika situationer. Om man vill sätta
 tyngd på att utveckla gruppens gemenskap, den sociala utvecklingen och individen är
 det skäl att veta om och behärska den sociokulturella inspirationen.

Estetik är ett sätt att kunna skapa och kan ses som ett konstnärligt sätt att uttrycka sig genom kropp och rörelse och känna det sköna i utförandet. I ”Grunderna för planen för småbarnsfostran” nämns att estetisk fostran är något som borde vara en del av verksamheten på daghemmet. Den estetiska synen är dock något man själv kan påverka genom hurudan syn man vill få med i programmet. I kapitlet presenterades den estetiska synen på rytm och rörelse där de viktigaste punkterna var att rytm egentligen finns överallt där kroppen också finns. Rytmen kan också ha en logisk och en estetisk aspekt som väl kan synas i lekar för barn med ramsor och sånger där barnet får njuta och uppleva samtidigt som minne och tankeförmåga tränas. Genom estetiska synen på rörelse kan barnen upptäcka innehåll i hur man gör en viss rörelse samt skönheten i rörelsen.

3 PLANERING

I detta kapitel tar jag upp vilken roll barnträdgårdsläraren har på daghem både som pedagog och socialpedagog inom den planerade verksamheten. Den socialpedagogiska förankringen inom planering av program kommer också att behandlas utgående från begreppen ”sociokulturell inspiration” och ”socialpedagogens handlingskompetenser”. Dessa begrepp kommer att behandlas i förankring till att planera sociokulturell aktivitet och de olika handlingskompetenserna för att utvecklas som pedagog. Dessutom går jag in på hur sociokulturell inspiration kan fungera som stöd då man planerar program och vad man måste tänka på vid själva planeringen utgående från ett sociokulturellt perspektiv.

Jag börjar kapitlet med att presentera några teorier som är viktiga vid planeringen av rytm- och rörelsestunder och går sedan in på socialpedagogiska arbetsredskap för planeringen.

3.1 Planering av verksamhet och program

Då man planerar verksamheten på daghem skall man enligt Karling et al. (2008:257) börja med att bli bekant med barngruppen man planerar för. Man skall utgå från barnets syn och ta i beaktande det som barnen är intresserade av och vill göra. Man skall också tänka på ett hurudant tema man planerar och hur temat hör ihop med det som barnen redan har erfarenhet av och som redan tidigare har behandlats. Det är viktigt att man funderar på vilka mål man har med verksamheten och hur dessa mål påverkar barnens erfarenhet och utveckling. Det är skäl att fundera på var verksamheten sker och hur väl stället fungerar för den planerade verksamheten. Dessutom bör man ta i beaktande förberedelserna för aktiviteten och fundera på vilka material och föremål som kommer att användas och om man sätter materialet och föremålen fram eller låter barnen själv gå och hämta dem. Det är också viktigt att tänka på gruppens uppbyggnad och bland annat hur många barn som medverkar i aktiviteten och om barnen behöver vuxnas hjälp. Arbetsindelningen bör också tas i beaktande och man skall informera alla medverkande om deras uppgifter i aktiviteten och verksamheten.

Då man talar om planering och ledarens roll i planeringen inom fysisk aktivitet beskriver Grindberg och Jagtöien (2000:124 ff.) Gotvasslis syn på att dela in ledningsprocessen i fyra funktioner: *Planering, organisering, handledning och evaluering och uppföljning*. Detta är i stora drag en liknande uppbyggnad som Karling et al. beskriver.

Tyngdpunkten i *planeringsfasen* ligger på att planera var aktiviteten kommer att ske för att kunna variera och passa in de olika metoderna man använder sig av. Man bör tänka på miljön aktiviteten sker i och på så sätt anpassa de olika resurser man har för att framföra själva aktiviteten. Själva planeringen är tidskrävande och därför är det skäl att komma ihåg att planeringen, förberedelserna och genomförandet av program varierar från en situation till en annan. (Grindberg & Jagtöien 2000:124 f.)

I *organiseringsfasen* är det viktigt att kunna anpassa sig till situationen. Fastän man satt mycket tid på planeringen och gjort den utförligt kan det hända att man måste ändra på programmet på grund av omständigheterna. Har man till exempel planerat ett program där aktiviteten sker ute kan vädret vara sådant att det inte går att utföra aktiviteten. Då kan det hända att man måste planera om programmet för att passa att utföras inomhus. (Grindberg & Jagtöien 2000:125) Med andra ord bör planeringen utformas så att det finns möjligheter att omstrukturera planen så att den kan anpassas till också oväntade omständigheter. Också enligt Heléne Frister Lind (1999:9) skall man utgå från barnets behov och situation vid planering av rytmikstunder. Planeringen skall vara så välstrukturerad som möjligt och man skall kunna anpassa sig till situationen och kunna förändra programmet alltefter barnens infall (Frister Lind 1999:9, Engelholm 1998:6)

I *handledningsfasen* är det viktigt att kunna handleda andra. Speciellt då man leder aktiviteter för de minsta barnen är man sällan ensam. Därför är det viktigt att informera de andra vuxna om vem som gör vad och varför och hur. Förutom att handleda medhjälparna är det viktigt att visa barnen hur och vad man skall göra i de olika uppgifterna. (Grindberg & Jagtöien 2000:125)

I *evaluerings- och uppföljningsfasen* når man svar på hur väl man uppnått de mål och syften man ställt för aktiviteten. Med hjälp av evaluering kan man få svar på om något

bör ändras i planerna och om man eventuellt kunde göra något på ett annat sätt. (Grindberg & Jagtöien 2000:126)

Frister Lind lyfter fram viktigheten av att man som ledare är förebild för barnen. Därför är det alltså viktigt att som ledare planera ett program där man bjuder på sig själv genom att bland annat dansa, hoppa, fantisera och improvisera där barnen har möjlighet att härma de olika rörelserna eller läten. Själva rytmiklektionen skulle Frister Lind bygga upp genom att börja med att välkomna alla till rytmikstunden, sedan inbaka en del med fingrar, tår och fantasi genom bland annat ramsor, som tredje vara i rörelse till sånger, ramsor och lekar och till sist ha en del där man får varva ner. (Frister Lind 1999:5, 9)

Engelholm beskriver fyra grundidéer som skall finnas med i planeringen av rytmksamlingar: *rum*, *tid*, *kraft* och *form*. Inom begreppet *rum* skall man låta barnet träna rumsuppfattningen genom alla sinnen (hörsel, syn, lukt, smak) så att barnen får bli bekant med rummets olika dimensioner. Inom begreppet *tid* skall barnet få uppleva bland annat puls, förändring av tempo och pauser genom sång och musik. Med *kraft* låter man barnet utforska sina egna kroppsliga möjligheter genom att röra på sig på olika sätt och förstärka bland annat balansen, koordinationen och koncentrationen. *Formen* kan barnen uppleva med saker de har runt omkring sig medan formen i en sånglek upplevs musikaliskt och rörelsemässigt. (Engelholm 1998:6 f.)

3.2 Socialpedagogiska arbetsredskap i planeringen

Inom socialpedagogiska arbetsredskap i planeringen kommer jag att gå in på hur verksamhet av sociokulturell inspiration kan planeras och genomföras i arbete med barn. Dessutom kommer jag att presentera Bent Madsens socialpedagogiska handlingskompetenser som utvecklar pedagogen i arbetet genom att planera och använda de olika kompetenserna i planeringen.

3.2.1 Sociokulturell inspiration som verktyg inom ledd verksamhet

Kärnan i sociokulturell inspiration är humanitet och syftet är att upprätthålla individuell säkerhet i det dagliga livet. Den som leder sociokulturell inspiration kallas inspirerare.

Termen är viktig speciellt inom ledd verksamhet och därför vill jag förklara begreppet ingående.

Som inspirerare kan man till sin karaktär vara olika eftersom inspirerarens egna värden, förväntningar och personliga egenskaper spelar en stor roll i den sociala interventionsprocessen. (Kurki 2000:80 ff.) Det viktigaste då man inspirerar är dock att man som inspirerare själv är motiverad, annars når man inte de resultat man väntar sig (Kurki 2007b:210).

Utgående från teorier har **inspireraren** vissa karakteristiska egenskaper. Kurki beskriver egenskaperna utgående från Juan Sáez teorier om tolv olika personlighetsdrag en inspirerare skall ha. 1) Inspireraren skall vara en dynamisk person som är motiverad, motiverar, ivrig och lojal för sitt arbete. 2) Inspireraren skall vara öppen för personliga och sociala relationer, kunna uppskatta andra människor och ha goda kunskaper för kommunikation och dialog. 3) Inspireraren skall vara säkrad om att individerna utvecklas som enskilda individer med hjälp av gruppdynamiken. 4) Inspireraren skall vara färdig att lära sig nytt hela tiden genom att vara aktiv och forska vidare inom ämnet. 5) Inspireraren skall delta aktivt i de olika aktiviteterna. 6) Inspireraren skall ha ett kämpar-sinne med mål att förändra kvaliteten på samhället och miljön. 7) Inspireraren skall vara i balans med det egna psyket och ha färdigheter att vara emotionellt anpassad för att ta gruppmedlemmarna i beaktande. 8) Inspireraren kan analysera och vara kritisk i förebyggande syfte. 9) Inspireraren skall vara optimistisk och inte blanda sig i alla gräl. 10) Inspireraren skall förstå själva processen eftersom aktiviteten är en del av en större process. 11) Inspireraren skall kunna vara humoristisk och kunna bryta in då spänning sker i gruppen men att ändå kunna vara humoristisk på ett sätt som inte nedvärderar någon. 12) Inspireraren är ändå ingen övermänniska och därför skall man kunna vara självkritisk. (Kurki 2007a:109 f.)

Förutom Sáez teorier om olika karakteristiska egenskaper beskriver Kurki ytterligare Jean-Claude Gillets teori om tre olika grundelement som skall synas då man inspirerar. Det första elementet, att väcka liv i var och en, beskrivs med att man som inspirerare kan vara en militant inspirerare. Som militant inspirerare är man ofta väldigt karismatisk och väcker fram individens medvetenhet. Det humanistiska värdet styr denna ideologi

och innehåller en stark effekt som syns genom motivation. (Kurki 2000:84; Kurki 2007b:209 f.)

Det andra elementet, produktiva elementet, handlar om att inspireraren är en teknisk inspirerare som karakteriseras av effektivitet, rationalitet och lojalitet mot mål som arbetsgivaren ställt. Den tekniska inspireraren utgår från ett kunskapsinriktat synsätt och är medveten om många olika metoder som kan användas i arbetet som inspirerare. (Kurki 2000:84; Kurki 2007b:209) Dessa metoder kan bland annat vara olika grupptechniker och kommunikations- och informationstekniker (Kurki 2000:148).

Inom det tredje elementet, lättnadens element, är man av karaktär en inspirerare som fungerar som mellanhand för att skapa lämpliga utrymmen och en lämplig miljö för kommunikation och social interaktion. Styrkan i inspirerarens yrkesmässiga kunskap är att bilda förhållanden och man karakteriseras av sin empatiförmåga. (Kurki 2000:84 f.; Kurki 2007b:209)

För att **organisera och planera sociokulturell inspiration** bör man ge svar på sex frågor: *vem, var, när, hur, på vilket sätt och med vilka medel* sker inspirationen? För det första måste man tänka på *vem* man planerar aktiviteten för samt *vem* som organiserar och genomför aktiviteten. I daghemsmiljön skulle detta motsvara att barnen är aktörer och personalen genomför och organiserar aktiviteten. Samtidigt bör man som inspirerare tänka på vilken ålders barn aktiviteten planeras för, för att kunna tillfredsställa barnets behov i olika åldrar. För det andra skall frågan *var* besvaras. Med andra ord, var sker aktiviteten. Aktiviteten på daghemmet kunde ske till exempel i gruppens egna utrymmen, gymnastiksalen eller ute på gården. (Kurki 2000:146)

Den tredje frågan handlar om *när* aktiviteten sker. Eftersom dagsrytmen spelar en stor roll på daghem kan detta vara en viktig fråga att tänka på. Dessutom bör man tänka på att alla barn kanske inte varje dag är på plats och därför planera aktiviteten till en sådan dag då så många barn som möjligt kunde vara med. För att besvara frågan *hur* bör man tänka på vilka aktiviteter som resulterar i de mål som man ställt för betydelsen av aktiviteten. Här måste man fundera bakåt på bland annat vad man har tänkt sig att verksamhe-

ten skall gå ut på och vilka mål man har ställt för verksamhetsåret och dessutom vad man vill åstadkomma med den enskilda aktiviteten. (Kurki 2000:146)

För det femte bör frågan *på vilket sätt* besvaras. Denna fråga handlar om vilka olika metoder som skall användas för att utföra och organisera aktiviteten. Med de olika metoderna menar Kurki olika grupptechniker, kommunikations- och informationstekniker, olika sätt att kunna uttrycka sig genom konst och aktiviteter som får individen att motivera sig. För det sjätte skall frågan *med vilka medel* besvaras. Här är det fråga om vilka hjälpmedel som används för varje aktivitet. (Kurki 2000:146 ff.) Om man till exempel planerar en sångstund för en grupp barn på daghem kunde man fundera på om man behöver olika instrument för att genomföra aktiviteten eller till exempel chiffong-dukar som man kan vifta med då man dansar till en sång.

Då planerad verksamhet innehåller element som att göra och vara tillsammans och att befinna sig i ett dialogiskt sammanhang har man fungerat som sociokulturell inspirerare där man har fått individerna att delta i verksamheten genom att motivera och få individerna att vara delaktiga.

3.2.2 Madsens bildningsblomma i planeringen för att utvecklas som pedagog

Bent Madsen beskriver socialpedagogens handlingskompetenser utgående från fyra olika kompetenser som sedan bildar den femte kompetensen i den allsidiga bildningen. De fyra olika kompetenserna är expressiv, syntetisk/analytisk, kommunikativ och produktiv. (Madsen 2001:226) I detta stycke beskriver jag de olika dimensionerna och kompetenserna för att få en bild av hur denna modell kunde användas inom planering av program för barn på daghem och för att samtidigt som pedagog kunna utvecklas i mitt eget arbete.

Den *produktiva kompetensen* representerar produktionens dimension eftersom socialpedagogen måste kunna förhålla sig skapande, ingripande och omformande till sin omvärld med hjälp av sina händer. (Madsen 2001:228)

Inom den *expressiva kompetensen* representerar kroppen både kunskap, genom uppfattning, och handling, genom det estetiska uttrycket. Denna del av bildningsblomman representerar socialpedagogikens estetiska och emotionella dimension. Som socialpedagog måste man ha färdigheter och kunskap att kunna få uttryck av tyst kunskap eftersom det finns sinnesintryck och erfarenheter som aldrig kan uttömmas i det talade språket. Detta kan ske genom bland annat teater, dans, rytmik och sång och på så sätt utvecklas ny handlingskraft i själva handlingskompetensen. (Madsen 2001:229)

Den *kommunikativa kompetensen* representerar socialpedagogikens kommunikativa dimension där människor förhåller sig till varandra utgående från handlingar som medför språklig kunskap. Förutom att språket är ett medel för att kommunicera får språket en ny mening inom denna handlingskompetens, nämligen ett sätt där gemenskapen realiserar sig genom att man antar att den andra är liksom en själv med bland annat förnuft och känslor och identitet och vilja. Språkanvändningen är ett sätt att uttrycka den sociala relationen som karakteriseras av tillit. Man skapar ett förtroende till den andra genom att tala sanning samtidigt som man delar något med varandra. (Madsen 2001:230 f.)

Den *analytiska/syntetiska kompetensen* representerar den kunskapsdimensionen i socialpedagogiskt arbete där man försöker nå en allt djupare kunskap inom ett visst område. Kunskapen strävar inte efter absoluta sanningar utan snarare strävar den efter att finna klarhet i yttre fenomen. Man skall klargöra för frågor som: varför gör jag på detta vis och vad strävar jag efter genom att göra så här? (Madsen 2001:231 f.)

Socialpedagogiskt arbete är ett sätt att reflektera tillbaka på sådan kunskap som vi redan har och vet. För att inte skapa oklarhet bland deltagarna bör pedagogen vara medveten om deltagarnas förutsättningar och levnadsvillkor och också ha en förståelse för de egna handlingsmöjligheterna som pedagog. Här måste man systematiskt kunna producera den kunskap man redan har på verkligheten och samtidigt använda sig av egna erfarenheter inom området. (Madsen 2001:231 f.) Denna del av kompetensen besvarar den *analytiska kompetensen*.

Den *syntetiska kompetensen* som är den andra halvan av vetenskapliga/experimentella praxisen strävar efter att samla de olika delarna till en helhet. Med syntesen skapar man

sätt att ställa samman de olika delarna i nya mönster med en ny helhetsförståelse där man med hjälp av analysens utforskande element bygger upp nya helheter som ändrar gamla strukturer och ordningar. (Madsen 2001:233)

Man skall inte ha en färdig bild om vad man vill att resultatet skall vara utan man skall sträva efter att hela tiden utforska. Annars kan man inte tala om en utforskningsprocess utan snarare om en självbekräftelseprocess. På detta sätt når man totala överraskningar i vardagen och kan bekräfta nya fenomen med hänvisningar som redan är kända. (Madsen 2001:233)

För att nå den femte kompetensen krävs det att socialpedagogen kan använda de fyra kompetenserna på ett personligt integrerat sätt och kunna utveckla och använda dem i varje socialpedagogisk verksamhet. Utan den femte kompetensen kunde det i värsta fall hända att de enskilda kompetenserna inte skulle kopplas samman till en helhet och skulle resultera i lösryckta tekniker, isolerade färdigheter eller tomma begrepp som inte skulle vara till någon nytta. (Madsen 2001:227, 234 f.)

Enligt Kurki (2001:132) ger Madsens socialpedagogiska handlingskompetenser en god inblick om den socialpedagogiska utbildningen. Kurki anser dock att de olika kompetenserna i modellen inte är tillräckliga för grunden för läroplanen inom småbarnsfostran utan att det centrala med modellen är kopplingen mellan de socialpedagogiska handlingskompetenserna.

Madsens bildningsblomma är någonting man kan ha som stöd vid planering av program för bland annat barn på daghem men den har en ännu större innerbörd för att utvecklas som pedagog. För att kunna utvecklas som pedagog är det viktigt att ha handlingskompetenserna i minnet i vilket arbete man än gör.

3.3 Sammanfattning

Detta kapitel har behandlat vad som måste tänkas på då man planerar verksamhet och aktiviteter för småbarn samt hur man skall gå tillväga i själva planeringen. Dessutom har det redogjorts för hur det lönar sig att planera verksamhet inom sociokulturell inspi-

ration och Madsens bildningsblomma har visat att det finns vissa handlingskompetenser som behöver behandlas.

Då man skall utföra det man planerat har man stor nytta av att planeringen har gjorts utförligt. Sådär kan man ge utrymme för barnet att skapa och påverka innehållet i programmet. I planeringen är det viktigt att tänka på bland annat vilka olika omständigheter som styr verksamheten, vem verksamheten är planerad för, hur man skall gå tillväga i själva aktiviteten, att kunna handleda medhjälpare och barnen redan i förväg och under aktiviteten samt diskutera och göra reflektioner om hur aktiviteten genomfördes och gick och vad som eventuellt kunde fungera bättre och vad som fungerade bra. På detta sätt kan man ändra på programmet för nästa gång. I själva planeringen är det också viktigt att fundera på socialpedagogens olika kompetenser och varför och hur man använder sig av de olika kompetenserna. Genom att behandla och utförligt använda de fyra olika kompetenserna kan man nå den femte kompetensen som sedan blir synlig i själva handlingen och då man gör aktiviteterna tillsammans med barnen.

Under rytmikstunder är det viktigt att tänka på vilka olika element man vill ha med i programmet och varför. Detta resulterar i att man på bästa möjliga sätt kan stöda barnet i sin utveckling och ger också verktyg för planeraren att tänka på i själva planeringen.

Den socialpedagogiska förankringen i planeringen har behandlats utgående från sociokulturell inspiration och Madsens bildningsblomma för att utvecklas som pedagog. Det centrala i sociokulturell inspiration är att fundera på hurudan inspirerare man är och på vilket sätt man kan få till stånd samarbete och gruppgemenskap i själva aktiviteten. Då sociokulturell inspiration planeras och organiseras skall sex frågor tänkas på och besvaras: *vem, var, när, hur, på vilket sätt och med vilka medel.*

4 PROGRAM: "SKOJ MED RYTM OCH RÖRELSE"

I detta kapitel behandlas själva programmet "Skj med rytm och rörelse" (se bilagan), hur det är uppbyggt, vad det innehåller och varför. Bilagan är en råtext för vad som kommer att tryckas i form av en broschyr och överlåtas till Daghemmet Viktoria. Kapitel kommer att klargöra på vilket sätt litteraturgenomgångens resultat påverkat programmet. Programmets innehåll behandlas i en ordning som är naturlig för själva programmet, för att en utomstående användare av "Skj med rytm och rörelse" skall ha möjligast mycket nytta av detta kapitel utan att sätta sig in i resten av uppsatsen.

En viktig del av sociokulturell inspiration är den så kallade inspireraren. Istället för att använda till exempel ordet "ledare" kommer jag att använda just ordet "inspirerare" när jag hänvisar till den person som utför programmet.

Programmet består av tio avsnitt, som kan genomföras till exempel en gång i veckan. I varje avsnitt gör barngruppen en fantasiutflykt till en djurpark. Programmet är planerat för en barngrupp, Pandorna, med 13 barn i åldern 1-3. Programmet innehåller ramsor, lekar och sånger som förstärker barnets rytm- och rörelseförmåga samt stöder barnet i utvecklingen. Rytmen finns med genom hela programmet: rytmen i ramsorna, i sången, i veckan och i själva varandet. Rörelsen är ett återkommande element i alla avsnitt och finns med i allt görande. Förutom de ovannämnda är tanken att gruppen gör allting tillsammans och har det roligt.

Temat för rytm- och rörelseprogrammet, djurparken, fick jag som idé för att kunna binda samman alla avsnitten och få en klar struktur på programmet. Temat valde jag utgående från att djur är något barnen känner igen och barnen vet hur de låter och rör på sig, barnen har också möjlighet att koppla ihop fantasi med verklighet.

För att kunna utföra programmet behövs till exempel en filt med olika rutor, som föreställer djurens bo i djurparken. Detta gör att barnet visuellt kan se de olika djuren och kan föreställa sig att de befinner sig i en djurpark. Då barnen får en visuell kontakt med djuren kommer barnen lättare ihåg vilka djur de träffat. Rumsuppfattning blir också en central del av upplevelsen. Djurparken tar en del av utrymmet och barnen måste veta att

man inte kan stiga på djurparken. Rumsuppfattningen är dessutom en viktig del av varje avsnitt. Barnen dansar, rör på sig och blir bekanta med rummets och utrymmets alla dimensioner.

För inspireraren är det viktigt att planera varje gång på förhand och gå igenom vilka mål man har för varje avsnitt och också i vilken ordning händelseförloppet sker. Själv har jag på förhand planerat vilka djur vi träffar varje gång, men en möjlighet är också att man redan i förväg visar åt barnen alla de djur som man kommer att träffa. Då kan barnen tillsammans välja vilket djur som kommer att träffas varje gång. Det är på inspirerarens ansvar att ha planerat varje gång utförligt för att kunna anpassa sig till situationen. Om man väljer att barnen själv får bestämma vilket djur som skall träffas går man miste om spänningsmomentet, barnen väntar med spänning och iver på vilket djur som kommer att träffas.

Ramarna för programmet är varje gång de samma. Programmet börjar och avslutas varje gång lika, bara det som sker i djurparken ändras i varje avsnitt. Detta leder till att barnen får en känsla av att de lyckas och kan, eftersom de kommer ihåg de olika momenten och ordningsföljden i programmet.

Genom att välja bekanta sånger och ramsor som barnen hört tidigare kan man förmedla till barnen en känsla av att de kan och vet orden medan då man presenterar nya sånger och ramsor får barnen lära sig något nytt.

I slutet av varje djurparksgång spelas lugn musik för att barnen får lugna ner sig och vila tillsammans med djuren. På detta sätt får barnet förståelse av olika rytmer eftersom vi först lekt livfyllda och rörelserika lekar till bland annat musik som har ett snabbt tempo och sedan lugnar vi ner oss och slappnar av.

Genom hela programmet stöds också barnets sociala utveckling eftersom barnen lär sig att vänta på sin tur till exempel då barnen sätter undan de olika djuren i djurparken, samarbetar med varandra, visar hänsyn till de andra barnen och vuxna, får stå i centrum i de olika lekarna, är delaktiga i framförandet och handlandet och är en del av gruppen som tillsammans gör utflykten till djurparken.

Den estetiska synen på programmet finns i att programmet har en struktur samt i att barnen får känna det sköna i att röra på sig och förstå de olika rytmerna i sångerna och ramsorna genom hela programmet.

Det viktiga för den som utför programmet är att inspirera barnen i de olika aktiviteterna till gemenskap och delaktighet. Om man inte själv är inspirerad och ivrig kan inte heller barnen vara det.

Ramarna för programmet

Varje avsnitt i programmet ramas in av samma element. Alla avsnitt börjar med samma inledningssång. Inledningssången håller ihop gruppen och poängterar att det är hela gruppen som tillsammans åker till djurparken. Sedan fortsätter gruppen med att åka iväg till djurparken. Varje gång sjungs samma sång på vägen dit. I mitt program var det frågan om att ro, barnen fick röra på sig genom att ro och gunga och samtidigt öva förmågan att koppla ihop handlingen och rörelsen, barnet förstår innehållet i sången.

När gruppen väl är framme i djurparken inleds varje avsnitts avsnittsspecifika del, som jag återkommer till senare.

Efter djurparksbesöket är det tid att åka hem, igen med båt - barnet kan uppfatta att vi har kommit med båt och måste också åka bort med båt. Igen sjungs en sång som passar temat, förutom att barnet förstår att göra sångens rörelser övar barnet sin balans genom att gunga mot olika håll då hon sitter.

Utflykten till djurparken avslutas varje gång med en ramsa som påbyggs efter varje gång vi varit till djurparken och träffat ett nytt djur. Inspireraren säger första delen av ramsans första rad och barnen får härma efter. För att få känslan av takten och pulsen i ramsan kan man variera mellan att till exempel klappa i händerna, stampa i golvet, klappa på axlar, ben eller huvud. Man kan fråga barnen hur de vill att takten klappas.

Avsnitten

I varje avsnitts specifika del bekantar sig barnen med något visst djur. De får röra sig som djuret, härma det, låta som det och vi tar in element som på något sätt kan kopplas till djuret i fråga. Dessutom finns alltid med ett element där barnen kan känna rytmen i rörelsen antingen genom lek, sång, dans eller ramsa.

Alla avsnitt behandlar och förstärker på ett eller annat sätt bland annat följande: barnets kroppsuppfattning, koncentration, förmåga att ta emot instruktioner, grovmotorik, skapande, finmotorik, tempo- och hastighetsväxlingar, spänning, samarbete, inläring genom att härma andra, rumsuppfattning och tankeförmåga. Vissa avsnitt betonar vissa delar mera medan andra avsnitt betonar andra färdigheter. Huvudsyftet med de olika avsnitten är att barnen skall få känna glädje och lycka genom att få skapa till exempel dans eller musik, vara tillsammans och ha det skoj. Barnens utveckling spelar en viktig roll inom de olika avsnittsspecifika delarna.

I varje avsnitts specifika del lär sig barnet något nytt samtidigt som bekanta lekar, sånger och ramsor behandlas. Det som också spelar en viktig roll är igenkännandet, igenkännandet av djur, djur vi träffat tidigare och saker som behandlats tidigare. Dessutom innehåller varje enskilt avsnitt element som rum, tid, kraft och form för att utveckla barnets olika sinnen.

5 PROCESSBESKRIVNING

Jag har skapat programmet ”Skoj med rytm och rörelse” med hjälp av resultaten av en litteraturgenomgång. Tidigare i detta arbete har jag redogjort för litteraturgenomgångens resultat och nu kommer jag att förklara varför, hur och på vilket sätt jag i praktiken använt de teorier som presenterats.

I mitt fall handlade det alltså först om att kartlägga vem programmet gjordes för. Det var för Daghemmet Viktoria och specifika 1-3-års gruppen Pandorna. Det som Viktoria dessutom ville var att jag skulle utföra programmet i daghemmets utrymmen och specifika i Pandornas gruppum. Programmet skulle ske en gång i veckan vilket betydde att barnens känsla av veckorytmen kunde väckas fram.

För att jag skulle kunna gå vidare i planeringen av programmet var det skäl att tänka på hur programmet skulle utföras. Daghemmet hade beställt ett program som skulle gå under temat ”rytm och rörelse” och därför var jag tvungen att sätta mig in i vad rytm och rörelse är och hur programmet kunde innehålla element inom detta tema. Genom litteraturgenomgången fick jag svar på vilka slags övningar och aktiviteter som kunde innehålla rytm och rörelse samt fick en överblick om vilken betydelse rytm och rörelse kunde ha för barnen. Svaren jag fick var bland annat att rytm egentligen finns överallt där kroppen också finns, rytmen finns i barnets olika ”årstider” och genom rytmen kan man förstå aktiviteternas dynamik och tempo. Fastän man inte har ett rytm sinne kan rytmen ändå förstås genom olika aktiviteter till exempel genom gång, dansande, ramsande och sjungande.

Eftersom barnet av sin natur leker och utforskar sin miljö var detta också av stor vikt när jag valde att ta med element som att leka, dansa, sjunga och säga ramsor. Dessutom fick jag svar på att barnet just genom leken utvecklas på ett naturligt sätt som barnet tycker är roligt och därför beslöt jag mig för att ha med ett lekperspektiv genom hela programmet.

Programmet skulle innehålla aktiviteter som kunde stöda och utveckla bland annat barnets motoriska, sociala, personliga, kognitiva och emotionella färdigheter. Dessa färdig-

heter skulle stödas och utvecklas genom lekar, ramsor och sånger som barnen tycker är roliga. Barnen njuter av att få skapa och uttrycka sig genom olika aktiviteterna som utvecklar dessa färdigheter. Dessutom skulle programmet innehålla aktiviteter som passade 1-åringar, 2-åringar och 3-åringar på ett sätt där alla kunde delta i aktiviteten på ett eller annat sätt för att tillfredsställa sina individuella behov inom de olika utvecklingsstadierna. Aktiviteterna skulle vara enkla men också innehålla utmaningar för att barnet på bästa möjliga sätt kunde utvecklas.

Eftersom daghemmet Viktoria ville att jag skulle genomföra och planera rytm- och rörelseprogrammet hade jag möjlighet att välja med element som påverkade innehållet av programmet och dessutom kunde jag välja med perspektiv som jag ansåg att kunde passa in i daghemsmiljön och programmet. De egna valen jag gjorde var vilka sånger, lekar och ramsor som skulle vara med i programmet. Jag hade i förväg diskuterat med daghemmet om vilka sånger och ramsor daghemsbarnen var bekanta med från tidigare och på det sättet kunde jag välja att ha med sånger och ramsor som barnen redan kunde men också välja att ha med nya.

Jag beslöt mig för att välja med sociokulturell inspiration eftersom jag anser att sociokulturell inspiration är något man kan och skall använda på daghemmet. Den sociala, pedagogiska och kulturella delen av inspirationen bärs med genom hela programmet där den sociala delen syns i bland annat att hela gruppen fungerar tillsammans och bland annat tar sig till djurparken som en grupp. Den pedagogiska delen syns genom att jag genom leken, ramsorna och sångerna lär barnet något nytt samt stöder barnet i utvecklingen och ger barnet en trevlig och trygg miljö att utforska och utvecklas i. Den kulturella delen syns genom barnens uttryck i dans, lek, sånger och ramsor, ökad kreativitet genom att kunna röra på sig på olika sätt samt i barnens fantasier om de olika djuren och djurparken.

Själva begreppet inspirerare anser jag också att kan kopplas in i daghemsmiljön eftersom jag upplever att man måste vara inspirerad och motiverad då man arbetar med småbarn. Om man inte själv är motiverad och inspirerad kan inte barnen heller vara det. Förutom att inspirera skall man dessutom ha karakteristiska egenskaper som att 1) skapa kommunikation och växelverkan, 2) se till att enskilda individer utvecklas på ett enda-

målsenligt sätt i gruppen, 3) vara i balans med det egna varandet som också förmedlas till barnen och 4) kunna vara självkritisk i sitt arbete eftersom allt kanske inte alltid går som planerat. Alla dessa egenskaper är sådana som på ett naturligt sätt passar in i daghemsmiljön och till barnen och därför fungerar inspirerare, som begrepp, väl i en daghemsmiljö.

Begreppet estetik upplevde jag som en begränsning eftersom det nämns i ”Grunderna för planen för småbarnsfostran” men den estetiska synen på rytm och rörelsekonst behandlade jag för att bilda en förståelse om hur det estetiska perspektivet kan kopplas och utföras i rytm och rörelse. Mina resultat har visat att genom att kunna känna det sköna i görandet och varandet kan detta tas i beaktande då man planerar rytm och rörelse – program för småbarn. Barnen kan känna det sköna i att skapa genom att dansa, spela instrument, sjunga och röra på sig.

Förutom de egna valen av sociokulturell inspiration och estetik ville jag ha med elementen som rum, tid, kraft och form, få en helhet och en klar struktur till hela programmet. För det första beslöt jag mig för att hitta på ett undertema, djurparken, för programmet för att varje avsnitt skulle hänga ihop med varandra. Genom att jag valde att börja med en inledningssång, sedan fantasiresan till djurparken med sång, lekar och ramsor och sedan avslappningsstunden kunde jag uppfylla kravet för en bra helhet och struktur.

De olika socialpedagogiska kompetensområdena blev också en del av programmet för att jag fick in element som till exempel att vara i växelverkan med barnen och barnen sinsemellan (kommunikativa), uttrycka sig genom rörelser och kroppen (expressiva), välja med bekanta och nya sånger som varit roliga i min egen barndom (syntetiska/analytiska) och genom att kunna vara produktiv och kreativ under hela programmet (produktiva). Dessa alla områden kunde bakas in i programmet i en helhet och därför nådde jag också handlingskompetensen.

För att utföra själva programmet utgick jag från att använda enkla medel och föremål som var behagliga för barnen. Dessutom föremål som var bekanta för barnen bland annat de olika djuren och instrumenten.

Som en helhet tyckte jag att de omständigheter som begränsade mig och de sätt som jag själv hade möjlighet att påverka, slutligen blev en sammanhängande och genomtänkt helhet. Jag hade möjlighet att hålla mig till de begränsningar som fanns och en rätt så klar bild om vad jag personligen ville uppnå. Jag lyckades lära mig mycket av min litteraturgenomgång och utnyttja resultatet av alla delar av litteraturgenomgången till att utveckla ett program som fungerar, följer bestämmelserna, upplevs som roligt av barnen, stöder deras utveckling och som dessutom eventuellt kan utnyttjas av någon annan socionom eller pedagog.

6 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Syftet med examensarbetet var att med hjälp av att göra en litteraturgenomgång utveckla programmet ”Skoj med rytm och rörelse” - ett rytm- och rörelseprogram för barn i åldern 1-3-år. Det visade sig att resultatet styrdes av två huvudrubriker: 1) ramar som jag själv inte kunde påverka och upplevde som begränsningar 2) ramar som jag själv kunde påverka och ville tillföra programmet för att jag upplevde att de är viktiga. Min första frågeställning gällde ramarna som jag inte kan påverka: Vilka ramar måste man arbeta inom när man gör rytm- och rörelseprogram åt 1-3-åriga daghemsbarn? Andra kapitlets innehåll berättar att dessa ramar består av tre olika sorters begränsningar: 1) riksomfattande bestämmelser om vad som förväntas av barnträdgårdslärare, daghem och verksamheten på daghem 2) barnens utvecklingsstadier i 1-3-års åldern 3) vad rytm och rörelse kan vara. Dessa ramar har jag bekantat mig med och tagit hänsyn till i utvecklandet av programmet.

Min andra frågeställning gällde valmöjligheterna: Hurdana ramar skapar programutvecklaren själv genom sina egna val? Programutvecklarens valmöjligheter är i princip oändliga och de existerar på många olika nivåer. Själv valde jag att i litteraturgenomgången koncentrera mig på en mycket allmänt nivå, det vill säga en nivå som inte har att göra med småsaker utan egentligen är huvudrubriker i verksamheten. För mig var dessa val att koncentrera mig på sociokulturell inspiration och estetik. Jag satte mig in i begreppen och utnyttjade informationen och fick sociokulturella inspirationen och estetiken att vara centrala delar av slutprodukten.

Den tredje frågeställningen lydde: Hur utvecklar man ett program som tar hänsyn till alla dessa ramar och som stöder barnet i utvecklingen samt upplevs som roligt för barnen? För att kunna besvara denna fråga var jag tvungen att bekanta mig med litteratur om planering och dessutom att sammanfoga svaren på min första och andra frågeställning. På detta sätt uppnådde jag ett slutresultat där utvecklandet var genomtänkt, begränsningarna och mina egna val kombinerades smidigt och sociokulturell inspiration tillsammans med estetik fungerade som ledord.

Uppsatsens syfte har uppnåtts genom att dessa frågor har besvarats och ett program har producerats med hjälp av en litteraturgenomgång. För Daghemmet Viktoria innebär detta att daghemmet fått ett rytm- och rörelseprogram med vetenskaplig bakgrund specialanpassat för Pandorna.

Nu återstår ännu att se hur väl Pandorna och personalen upplever att programmet i verkligheten uppnår sitt mål. Upplever Pandorna att programmet är roligt? Avviker programmet tillräckligt från vardagsrutinerna?

En naturlig fortsatt forskning inom detta ämne kunde vara att genomföra utvärderings- och uppföljningsfasen som Grindberg & Jagtöien behandlar. Man kunde genomföra programmet ”Skoj med rytm och rörelse” i Panda-gruppen och sedan besvara bland annat frågorna ovan. Dessutom kunde man tänka sig att genomföra programmet i en annan, motsvarande, grupp och sedan jämföra utvärderings- och uppföljningsresultaten och analysera vad eventuella skillnader beror på.

Man kunde också tänka sig att undersöka hur barnens personlighet utvecklas och kommer fram under programmets olika avsnitt eller hur olika teman i programmet skulle påverka slutresultatet.

Dessutom kunde man utveckla ett program som innehåller samma begränsningar som jag använt men välja andra rubriker som ramar. Jag hade valt sociokulturell inspiration och estetik men det kunde vara intressant att se hur resultatet skulle se ut om valet hade varit några andra.

Min uppsats sekundära syfte var att någon annan, till exempel socionom eller pedagog, skulle kunna utnyttja programmet jag utvecklat. Jag tror att programmet ”Skoj med rytm och rörelse” faktiskt är lätt att anpassa till en annan daghemsgrupp och till en annan inspirerades egenskaper. Dessutom tror jag att många kan ha nytta av denna uppsats, som bakgrund för att själv skapa ett motsvarande program.

KÄLLOR

Alerby, Eva & Ferm, Cecilia. 2006. Konsten att dansa eller dansandets konst – dans som förkroppsligad kunskap. I: Alerby, Eva & Elíðóttir, Jórunn (red.). *Lärandets konst – betraktelser av estetiska dimensioner i lärandet*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:978-91-44-04555-9. s.157-169.

Autio, Tuire. 1997. *Liiku ja leiki : Motorisia perusharjoitteita lapsille*. Andra upplagan. Lahtis: VK-Kustannus Oy. ISBN:951-9147-28-4. 328 s.

Bunkholdt, Vigdis. 1995. *Från födsel till puberteten*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:91-44-47561-6. 275s.

Dahlström, Marja. 2008. *Ajatuksia pienten lasten vanhemmille steinerpedagogiikan näkökulmasta*. Andra upplagan. Suomen antropofosinen liitto. ISBN:978-952-5507-21-8. 60 s.

Engelholm, Anne-Marie. 1998. *Titta - jag kan! En bok om rytmik för små barn*. Mölndal:Förlaget Lutfisken AB. ISBN:91-88496-16-3. 64 s.

Ellneby, Ylva. 2007. *Barns rätt att utvecklas*. Stockholm:Natur och Kultur. ISBN:978-91-27-11473-9. 196 s.

Friberg, Febe (red.). 2006. *Dags för uppsats – vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:978-91-44-04315-9. 154 s.

Frister Lind, Heléne. 1999. *Flyg lilla fjärlil – rytmik och rörelsesånger för de små*. Mölndal:Förlaget Lutfisken AB. ISBN: 91-88496-22-8. 104 s.

Grindberg, Tora & Jagtöien, Greta Langlo. 2000. *Barn i rörelse – fysisk aktivitet och lek i förskola och skola*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:91-44-01585-2. 147 s.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring – Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:978-91-44-00638-3. 316 s.

Juntunen, Marja-Leena. 2004. *Embodiment in Dalcroze eurhythmics*. Oulu: Oulun yliopisto. ISSN 0355-323X. 92 s.

Karila, Kirsti; Kinos, Jarmo; Virtanen Jorma (toim.). 2001. *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*. Jyväskylä:PS-kustannus. ISBN:952-451-01-9. 252 s.

Karling, Marjo; Ojanen, Tuija; Sivén, Tuija; Vihunen, Riitta; Vilén, Marika. 2008. *Lapsen aika*. 11. förnyade upplagan. Helsinki:WSOY Oppimateriaalit Oy. ISBN:978-0-32606-0. 314 s.

Kurki, Leena. 2000. *Sosiokulttuurinen innostaminen*. Tampere:Osuuskunta vastapaino. ISBN:951-768-063-5. 188 s.

Kurki, Leena. 2001. Sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen. I: Karila, Kirsti; Kinos, Jarmo; Virtanen, Jorma (toim.). *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*. Jyväskylä:PS-kustannus. ISBN:952-451-01-9. s. 112-135.

Kurki, Leena. 2004. Sosiokulttuurisen innostamisen perusteita talviselle yhteisötaiteelle ja taidekasvatukselle. I: Huhmarniemi, Maria; Jokela, Timo; Vuorjoki, Susanna (toim.). *Talven tuntemus – puheenvuoroja talvesta ja talvitaiteesta*. Rovaniemi:Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta. ISBN:951-634-948-X. s. 122-131.

Kurki, Leena. 2007a. *Innostava vanhuus*. Helsinki:FINN LECTURA. ISBN:978-951-792-359-0. 172 s.

Kurki, Leena. 2007b. Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. I:Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.). *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Kuopio:Nuorisotutkimusseura. ISBN:978-952-5464-30-6. s. 201-228.

Lag om barndagvård 1973/36 [www]. Tillgänglig:

[http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730036?search\[type\]=pika&search\[pika\]=dagv%C3%A5rd](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730036?search[type]=pika&search[pika]=dagv%C3%A5rd). Hämtat 5.1.2010

Lindahl, Marita. 1998. *Lärande småbarn*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:91-44-00288-2. 184 s.

Lindqvist, Gunilla. 1996. *Lekens möjligheter*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:91-44-61391-1. 172 s.

Löfdahl, Annika. 2004. *Förskolebarns gemensamma lekar – mening och innehåll*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:91-44-03335-4. 173 s.

Madsen, Bent. 2001. *Socialpedagogik*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:91-44-01432-5. 244 s.

Paalasmaa, Jarno. 2009. *Omassa rytmissä : Steinerkoulun idea ja käytännön sovellukset*. Jyväskylä:PS-kustannus. ISBN:978-952-451-393-7. 150 s.

Pramling Samuelsson, Ingrid; Asplund Carlsson, Maj; Olsson, Bengt; Pramling, Niklas; Wallerstedt, Cecilia. 2008. *Konsten att lära barn estetik*. Stockholm:Norstedts akademiska förlag. ISBN:978-91-7227-574-4. 160 s.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja. 1999. *Lärandets grogrund – perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:91-44-01047-8. 150 s.

Renberg, Bo. 2006. Rytin och rap och retorik – om svenska, språk och estetik. I: Alerby, Eva & Elíóttir, Jórunn (red.). *Lärandets konst – betraktelser av estetiska dimensioner i lärandet*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:978-91-44-04555-9. s. 61-85.

Stakes, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovård. 2005. *Grunderna för planen för småbarnsfostran*. Andra upplagan. Vaajakoski. ISBN:951-33-1815-X. 50 s.

Svenska akademiens ordlista över svenska språket. 2004. Tolfte upplagan. Norstedts Akademiska Förlag. ISBN:91-7227-032-2. 1066 s.

Taskinen, Mikko. 2004. *Eurytmia : Hengen tanssia meissä*. Helsinki:Dialogia Oy. ISBN:952-5422-16-X. 61 s.

Thorgersen, Ketil. 2006. Estetik i svenska grundskolans styrdokument. I: Alerby, Eva & Elíddóttir, Jórunn (red.). *Lärandets konst – betraktelser av estetiska dimensioner i lärandet*. Lund:Studentlitteratur. ISBN:978-91-44-04555-9. s. 15-30.

SKOJ MED RYTM OCH RÖRELSE

INTRODUKTION

Programmet "Skj med rytm och rörelse" består av tio avsnitt. I varje avsnitt gör barngruppen en fantasiutflykt till en djurpark. Programmet är ursprungligen planerat för en daghemsgrupp, Pandorna, med 13 barn i åldern 1-3. Programmet har utvecklats med hjälp av en litteraturgenomgång i examensarbetet "*Skj med rytm och rörelse*" – Utveckling av ett rytm- och rörelseprogram för barn i åldern 1-3 år av Linda Ansa. Om du som ledare (senare inspirerare) är intresserad av hur resultatet av litteraturgenomgången påverkat detta program rekommenderar jag speciellt kapitel 4 i examensarbetet.

Programmet innehåller ramsor, lekar och sånger som förstärker barnets rytm och rörelse förmåga samt stöder barnet i sin utveckling. Förutom det ovannämnda är tanken att gruppen gör allting tillsammans och har det roligt.

För att kunna utföra programmet behövs till exempel en filt med rutor, som föreställer djurens bo i djurparken.

För dig, som inspirerare, är det viktigt att planera varje gång på förhand och gå igenom vilka mål du har för varje avsnitt.

Ramarna för programmet är varje gång de samma. Varje avsnitt börjar och slutar lika, det som sker i djurparken ändras varje gång.

RAMARNA FÖR PROGRAMMET

1. Inledningssången

Sången "**Den balanserande elefanten**" men orden anpassade till att passa pandabjörnarna:

En pandabjörn balanserade
på en liten, liten spindeltråd.
Det tyckte hon/han var så intressant,
så hon/han gick och hämtade en annan pandabjörn.

-Barnet hämtar en till Panda och de fortsätter gå runt i ring, hand i hand-

Två pandabjörnar balanserade
 på en liten, liten spindeltråd.
 Det tyckte dom var så intressant
 Så de gick och hämtade en annan pandabjörn.

-Hämtar en till pandabjörn och så fortsätter man så länge att alla pandabjörnar
 balanserar på spindeltråden.

2. Då barnen balanserat färdigt sätter ni er i en roddbåt för att ro till djurparken. Detta
 sker till sången **"Ro din båt"**:

Ro, ro, ro din båt,
 ta din åra fatt.
 Gungeli, gungeli, gungeli gung
 över Kattegatt.

3. Sedan anländer ni till djurparken. Se innehållet för varje enskilt avsnitt.

4. Hemfärden från djurparken sker till sången **"Gunga åt öster"**:

Gunga åt öster och gunga åt väster.
 Gunga åt söder och norr.
 Hej och hå, gunga på.
 Sen gungar vi hem igen.

5. Utflykten till djurparken avslutas varje gång med en ramsa som påbyggs efter varje
 avsnitt då ni träffat ett nytt djur i djurparken. Du säger första delen av ramsans första rad
 och barnen får härma efter (du säger: "pandorna har varit på utflykt", barnen säger efter,
 du säger: "till en park med olika djur", barnen säger efter osv.)

Den **slutliga ramsan** är:

Pandorna har varit på utflykt, till en park med olika djur.
 Vi har sett en elefant, som var så väldigt elegant.
 Haren skuttade så bra, att inte räven kunde den ta.
 Aporna de hoppa omkring, och folket stod och gapa i ring.
 Vingar, ben, näbb och rumpa, ankorna kunde gå och lunka.
 Med hästarna vi travade, så bra, så bra vi klara det.
 Björnen bland molnen svävade, och efter det bara vilade.
 Lammet i mitten av djurparken stod, och där sina olika trollkonster drog.
 Krokodilen tyckte om att dansa, och bland alla pandor fjamsa.
 Spralliga tassar lejonet hade, fingrarna killa på huvud och mage.
 Nu är pandornas utflykt över, vi tackar och bockar och vila behöver.

Den sista raden av ramsan går så som ovan skrivits i programmets sista avsnitt, men då ni ännu skall besöka djurparken (avsnitten 1-9) avslutas ramsan med:

Nästa gång vi ses igen, får vi träffa ett helt nytt gäng.

För att skapa takten i ramsan kan ni variera mellan att till exempel klappa i händerna, stampa i golvet, klappa på axlar, ben eller huvud, fråga barnen hur de vill att takten klappas.

Som **förslag** om CD-skivor som kan användas inom de olika avsnitten har jag: Djungeltrummans skivor ”Arne Alligator” och ”Jorden runt”, Den silvriga barnkammarbokens CD-skiva och också CD-skiva med klassisk musik.

Här följer varje avsnitts enskilda innehåll.

1. ELEFANTEN I DJURPARKEN

Det första djuret ni träffar i djurparken är elefanten.

1. Ge tips till barnen om vad det kunde vara för djur. Du kan till exempel säga att djuret är stort och har en lång snabel. Då barnen gissar vad det är för djur får barnen bestämma i vilken ruta elefanten skall bo.
2. Hur går elefanten och hur låter elefanten är frågor du kan ställa till barnen.
3. Då ni fått svar på hur elefanten går, till exempel med dunsande steg tar du fram en trumma. Med trumman trummar du takten och hastigheten hur ni går som elefanter. Trumman kan också ges till barnen som får trumma takten. Ni gör några pass med att gå runt i rummet som elefanter till trummslag men då du trummar i trumman ett hårt slag faller alla elefanter ner på golvet. Detta måste från din sida sägas tydligt och klart för att barnen skall förstå och veta vad de skall göra.
4. Då barnen gått runt djurparken i takt med trummslag får elefanten röra på sig till en sång. Sången är den ”Cyklade elefanten”:

Säg visst har du väl sett. (Peka på varann)

Vad som i luften skett. (Peka upp i luften)

Det var nåt jätte stort, (Gör en stor cirkel med händerna)

som cykla fram så fort. (Cykla med händerna)

Det var en elefant (Sätt den ena armen som en snabel upp i luften och vifta på den)

som var så elegant

han hade snabel fram

och svans där bak. (Visa svans där bak med handen)

5. Lyssna till lugn musik och vila.
6. Ni säger hejdå till elefanten och välkomnar den tillbaka nästa gång

Material:

Två elefanter, en trumma och en CD-skiva och -spelare

2. HAREN I DJURPARKEN

Det andra djuret ni träffar är haren.

1. Fråga barnen vilket djur ni senast träffade. Om barnen inte kommer ihåg kan man ge tips om djuret. Då barnen kommit ihåg att det var elefanten får de visa var elefantens bo i djurparken är. Du kan också påminna och fråga hur elefanten rörde på sig förra gången och hur man kunde leka att man var elefant.
2. För att träffa haren ger du tips om vad för djur det är, till exempel att den skuttar och har långa öron. Då barnen har hittat på vad det är för djur får barnen igen välja var haren kunde bo.
3. Lek att ni är harar genom att skutta runt i rummet och lek att ni har långa öron genom att vifta med armarna som öron ovanför huvudet.
4. Sjung tillsammans och gör rörelser till sången ”Hoppe, hoppe hare”:

Hoppe, hoppe hare (Hoppa på stället)
 satt och mumsa bär. (Håll händerna framför munnen som om du mumsar bär)
 Klappa sig på magen det var gått det här (Klappa på magen)
 Fram smög räven, tänkte haren ta (smyg som en räv)
 men hoppe, hoppe hare (hoppa på stället)
 skuttade så bra

5. Efter att ni sjungit och hoppat kan du dela in gruppen i två grupper där den ena gruppen får spela olika instrument (triangel, maraccas, pinnar, trumma osv.) och sjunga medan den andra gruppen gör rörelser till ”hoppe, hoppe hare”. Sången kan upprepas några gånger och sedan byter man om rollerna.
6. Lugna ner er och vila till lugn musik.
7. Ni säger hejdå till elefanten och haren och välkomnar dem tillbaka nästa gång.

Material:

Två harar + elefanterna, instrument (till exempel triangel, pinnar, maraccas osv.) och CD-skiva med lugn musik

3. APAN I DJURPARKEN

Det tredje djuret ni träffar i djurparken är apan.

1. Fråga barnen vilka djur ni redan träffat i djurparken. Då barnen kommer ihåg att ni träffat elefanten och haren får barnen igen bestämma var djurens bo är. Gå igenom hur dessa djur rör på sig och hur man kunde leka att man är dessa djur.
2. Ge tips om vad för djur ni träffar denna gång, till exempel att djuret klänger i träden och har långa armar. Då barnen kommit underfund med att det är apan får de bestämma var apans bo i djurparken är.
3. Lek att ni är apor genom att låta som apor och sätta den ena handen och krafsa i håret och den andra i armhålan.
4. Då ni härmat apornas rörelse och ljud kan du säga att de här aporna tycker om att hoppa i sängen. Då tar ni ramsan om de ”fem små aporna”:

Fem små apor hoppade i sängen (Hoppa med fem fingrar på den ena handlattan)
 en trilla ner och slog sitt lilla huvud (Klappa huvudet)
 Mamma ringde doktorn och doktorn svara (Lek att du ringer med telefonen)
 inga små apor i sängen får vara (Vifta med fingret)

Fyra små apor hoppade i sängen...
 Tre små apor hoppade i sängen...
 Två små apor hoppade i sängen...
 En liten apa hoppade i sängen...

5. Efter ramsan får barnen dansa till sången ”umpa-umpa-fallerallera”. Sången kan sjungas två gånger.

Tänk om jag hade en liten, liten apa – umpa umpa fallerallera
 Tänk vad folket skulle stå o gapa - umpa umpa fallerallera
 inte åt mig, men åt min lilla apa - umpa umpa fallerallera
 inte åt mig, men åt min lilla apa - umpa umpa fallerallera

6. Lyssna till lugn musik och vila.
7. Dags att säga hejdå till apan och de andra djuren och välkomna dem tillbaka nästa gång.

Material:

Två apor + de andra djuren och CD-skiva med lugn musik

4. ANKAN I DJURPARKEN

Det fjärde djuret ni träffar i djurparken är ankan.

1. Fråga vilka djur ni träffat tidigare. Då barnen kommer ihåg att ni träffat elefanten, haren och apan får de bestämma var djurens bo är. Gå också igenom hur de olika djuren låter och rör på sig.
2. Ge tips om vilket djur ni denna gång kommer att träffa med att till exempel säga att den simmar på vattnet och har en näbb. Då barnen hittat på att det är ankan får de bestämma var ankan skall bo.
3. Lek att ni är ankor genom att röra på er som ankor och ”kvacka” som ankor.
4. För att få med ankans alla delar på kroppen tar ni en ramsa om ankan och gör rörelserna som ramsan säger:

En anka, en anka, en anka med en vinge
 En anka, en anka, en anka med två vingar
 En anka, en anka, en anka med en fot
 En anka, en anka, en anka med två fötter
 En anka, en anka, en anka med en rumpa
 En anka, en anka, en anka med en näbb!

5. När alla ankans delar är med vill de små ankorna gå på en promenad till sången ”tre små ankor skulle ut en gång”:

Tre små ankor skulle ut en gång
 långt långt bort, bakom bergen
 mamma-anka ropade: kvack, kvack, kvack
 men bara två ankor kom tillbaka

två små ankor skulle ut en gång
 en liten anka skulle ut en gång
 men inga ankor kom tillbaka

Då kom pappa anka och ropade:
 KVAAACK
 och alla små ankor kom tillbaka

6. Då alla ankor kommit tillbaka vilar ni till lugn musik.
7. Säg hejdå till alla djur och välkomna dem tillbaka nästa gång.

Material:

Två ankor + de andra djuren och CD-skiva med lugn musik

5. HÄSTEN I DJURPARKEN

Det femte djuret ni träffar i djurparken är hästen.

1. Fråga barnen vilka djur ni redan träffat i djurparken och då barnen kommer i håg att ni träffat elefanten, haren, apan och ankan får de bestämma var djurens bo är. Gå igenom hur de olika djuren rör på sig och låter.
2. Ge tips om vilket djur ni träffar denna gång genom att till exempel säga att djuret galopperar och man kan rida på den. Då barnen sagt att det är hästen får barnen bestämma var hästens bo är.
3. Lek att ni är hästar genom att galoppera och trava runt i rummet och låta som hästar. Dessutom kan man ta med pinnar som instrument för att få galoppljud.
4. Ni stiger upp och tar ramsan om ”gossen som skulle ut och rida” och hoppar och travar och ramlar i takt med ramsan:

Nu ska gossen ut och rida
 hopp, hopp, hopp
 med ett ben på varje sida
 hopp, hopp, hopp
 säg har gossen sadel på?
 hopp, hopp, hopp
 I trav, i trav, i trav, i trav
 nu ramlar gossen av

5. Efter att varje barn lärt sig att hoppa och trava tar ni en ramsa där mamma, pappa, mormor och morfar rider i olika takt. Till sist kommer barnet och rider i sin takt:

När mamma rider travar hon
 När mamma rider travar hon
 Pappa rider efter i galopp i galopp i galopp
 Pappa rider efter i galopp i galopp i galopp
 Mormor rider långsamt och morfar rider efter
 Mormor rider långsamt och morfar rider efter

Åååå...

Här kommer, här kommer, här kommer JAG

Här kommer, här kommer, här kommer JAG

Här kommer, här kommer, här kommer JAG

HURRA! För jag är så bra!

6. När alla ridit runt i rummet pustar ni ut en stund och lungnar ner er till lugn musik.
7. Barnen får en i taget sätta undan ett djur. Säger hejdå till alla djur och välkomnar dem tillbaka nästa gång.

Material:

Två hästar + de andra djuren, pinnar som instrument och en CD-skiva med lugn musik

6. BJÖRNEN I DJURPARKEN

Det sjätte djuret ni träffar i djurparken är björnen

1. Fråga vilka djur ni träffat tidigare i djurparken. Då barnen kommer ihåg att ni träffat elefanten, haren, apan, ankan och hästen får barnen bestämma var de enskilda djuren bor. Härma djuren med rörelse och ljud.
2. Ge tips om vilket djur ni träffar denna gång, till exempel att djuret är stort, till färgen brun och bor i skogen. Då barnen hittat på att det är björnen får barnen bestämma var björnen bor.
3. Gå runt i rummet och låt och rör på er som björnar.
4. Berätta till barnen att björnen som ni träffar i djurparken tycker om att sväva bland molnen. Ta fram till exempel ett blått lakan som representerar molnet och lägg björnen på. Barnen tar tag i lakanets kanter och så för ni lakanet upp och ner så att björnen studsar på lakanet. Ni kan till och med röra på er runt i rummet och sväva på molnet. Barnen får bestämma när björnen svävat färdigt bland molnen.
5. Lek till sången ”björnen sover”. Ett av barnen får lägga sig på golvet och de andra får stå. Då björnen vaknar får hon ta fast något av barnen och det barnet blir den sovande björnen.

Björnen sover, björnen sover
i sitt lugna bo.

Han är inte farlig, bara man är varlig
Men man kan dock, men man kan dock
honom aldrig tro.

6. Lugna ner er till lugn musik.

7. Barnen får en i taget sätta undan ett djur. Säg hejdå till alla djur och välkomna dem tillbaka nästa gång

Material:

Två björnar + de andra djuren, ett lakan (till exempel i blå färg för att representera de blåa molnen), CD-skiva med lugn musik

7. LAMMET I DJURPARKEN

Det sjunde djuret ni träffar i djurparken är lammet.

1. Fråga vilka djur ni träffat i djurparken. Då barnen kommer ihåg att ni träffat elefanten, haren, apan, ankan, hästen och björnen får de bestämma var djuren bor i djurparken. Gå igenom hur djuren rör på sig och låter.

2. Ge tips om vilket djur ni denna gång träffar till exempel med att säga att den har en tjock päls av ull och är vit. Då barnen hittar på att det är lammet, får barnen bestämma var lammet skall bo.

3. Lek att ni är lamm genom att röra på er som lammet och låta som lammet.

4. Lek en lek där lammet gör olika trollkonster i djurparken till en ramsa. Mellan varje rörelse som ni gör säger ni ramsan. Lammet kan t.ex. stå på ett ben, ligga på rygg eller på mage, stå på alla fyra osv. Du kan göra de första rörelserna medan barnen får hitta på andra rörelser och de andra barnen härmar efter.

Lammet står mitt i ringen, och gör sina trollkonster NU!

5. Sjung en sång till lammet:

Bä, bä vita lamm har du någon ull?
Ja, ja kära barn jag har säcken full?
Helgdagsrock åt far, och söndagskjol åt mor
och två par strumpor åt lille, lille bror.

Bä, bä svarta lamm gick på restaurang.
Gissa vad han gjorde, jo kissa under bordet
bä, bä svarta lamm gick på restaurang.

6. Vila till lugn musik tillsammans med lammet

7. Barnen får en i taget sätta undan ett djur. Säg hejdå till alla djur och välkomna dem tillbaka nästa gång

Material:

Två lamm + de andra djuren, CD-skiva med lugn musik

8. KROKODILEN I DJURPARKEN

Det åttonde djuret ni träffar i djurparken är krokodilen.

1. Fråga vilka djur ni träffat i djurparken. Då barnen kommer ihåg att ni träffat elefanten, haren, apan, ankan, hästen, björnen och lammet får barnen bestämma var djurens bo är, samt gå igenom hur de olika djuren rör på sig och låter.
2. Ge tips om vilket djur ni träffar denna gång, till exempel att djuret har ett stort gap och säger NAPS då gapet går fast. Då barnen hittat på att det är krokodilen får barnen bestämma var krokodilens bo är i djurparken.
3. Lek att ni är krokodiler genom att åla på golvet.
4. Dansa runt i ring till en sång om krokodilens kompis alligatorn
5. Till den följande sången har krokodilen fått en loppa som hoppar på krokodilen. I samband med att loppan hoppar på krokodilen får barnen gå runt i rummet i takt med musiken. Då musiken slutar måste alla stanna på stället för att se om loppan hoppat bort. Då musiken slutar och alla står på stället ser ni om loppan hoppat bort, men det har den inte ännu, så ni måste fortsätta att gå i takt med musiken. Att gå runt och stanna, upprepar ni några gånger ända tills loppan inte längre finns på krokodilen. Föreslår sången "Loppan" från Djungeltrummans CD-skiva.
6. Efter att loppan hoppat bort från krokodilen festar ni till en livlig rock & roll sång där barnen får dansa runt omkring i rummet. Föreslår sången "Rockens roll" från Djungeltrummans CD-skiva.
7. Vila till lugn musik.
8. Barnen får en i taget sätta undan ett djur. Säg hejdå till krokodilen och de andra djuren och välkomna dem tillbaka nästa gång.

Material:

Två krokodiler + de andra djuren, CD-skiva med både snabb och lugn musik (Till exempel Djungeltrummans "Arne Alligator" och "Jorden runt")

9. LEJONET I DJURPARKEN

Det nionde djuret ni träffar i djurparken är lejonet.

1. Fråga vilka djur ni träffat tidigare. Då barnen kommer ihåg att ni träffat elefanten, haren, apan, ankan, hästen, björnen, lammet och krokodilen får barnen bestämma var djuren får bo. Gå igenom hur djuren rör på sig och låter.
2. Ge tips om vilket djur ni denna gång träffar, till exempel att djuret har mycket hår runt ansiktet, är gul och säger ”raur”. Då barnen hittat på att det är lejonet får barnen bestämma var djuret skall bo.
3. Lek att ni är lejon genom att röra på er och låter som lejon.
4. Detta lejon har spralliga tassor och klor. Berätta för barnen att lejonets tassor kan spralla på magen, håret, benen, kinderna osv. och så sprallar tassarna på de olika kroppsdelarna.
5. Ta en ramsa och gör så som ramsan säger

Alla tassor sprallar idag, (”spralla” med fingrarna framför dig)

Alla tassor sprallar idag.

Dom killar mig på magen (fingrarna killar på magen)

Dom rufsar mig i håret (fingrarna rufsar i håret)

Dom pillar mig på tårna (fingrarna pillar på tårna)

Dom klättrar uppför benen (klättrar på benen)

Dom klappar mig på låren (klappar på låren)

Sen klappar dom varann (klappa i händerna)

Så mycket dom kan!

6. Lek en lek där du är lejonmamma och barnen lejonungar. Barnen får gå runt i rummet till takt av musik och då lejonmamman trummar i en trumma måste alla lejonungar springa snabbt till mamman för att lejonmamman kallar på dem med ett trummslag. Le-ken kan upprepas några gånger och om barnen vill kan de också leka att de är lejonmamma eller -pappa och då måste alla lejonungar springa till det barnet.
7. Efter att ni lekt får ni vila till lugn musik.
8. Barnen får en i taget sätta undan ett djur. Säg hejdå till lejonet och de andra djuren och välkomna dem tillbaka nästa gång. Nästa gång blir den sista utflykten till djurparken. Detta kan vara viktigt att poängtera för barnen så att de också är medvetna om det.

Material:

Två lejon + de andra djuren, trumma, CD-skiva med lugn musik

10. ALLA DJUR I DJURPARKEN

Den tionde och sista gången träffar ni alla djur i djurparken.

1. Fråga vilka alla djur ni träffat i djurparken. Då barnen kommer ihåg att ni träffat elefanten, haren, apan, ankan, hästen, björnen, lammet, krokodilen och lejonet får barnen bestämma var djuren bor.
2. Denna gång går ni igenom hur djuren går och låter i takt med musik. Gå först igenom de olika djurens rörelser och läten och till sist får barnen själv välja vilket djur de är och får gå runt i rummet som det djuret.
3. Barnen får välja någon viss lek, ramsa eller sång som ni redan tidigare haft. Här är det viktigt att du har med dig alla de material som behövs för att utföra de olika lekarna, ramsorna eller sångerna. Detta kräver anpassning och situationsförståelse av dig.
4. Ni avslutar utflykten till djurparken genom att björnen bjuder med alla djuren för att sväva bland molnen. Det blir som en liten fest för alla djur eftersom de alla får vara tillsammans och njuta. Svävandet sker på djurparksfilten så att alla barn tar i kanterna av filten och svävar händerna upp och ner.
5. För att poängtera att detta är sista gången, säger du tydligt och klart till exempel att nu skall alla djur börja sova och därför får Pandorna (alla barn) vara med och vila en stund. Ni vilar till lugn musik.
6. Den lugna musiken får fortsätta då barnen en i taget sätter undan ett djur och ni säger hejdå till djuren eftersom det är sovdags för djuren.

Material:

Alla djur och allt material som använts de tidigare gångerna, det vill säga instrument, lakan, CD-skiva med snabb och långsam musik.